

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
ΣΥΝΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΤΖΕΝΗ ΜΩΡΑΪΤΗ
ΕΞΑΜΗΝΟ: 8^ο
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2005-2006

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

ΤΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:
ΑΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΙΑ (Α.Μ. 0202082)

-ΒΟΛΟΣ 2006-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 4796/1
Ημερ. Εισ.: 09-01-2007
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ
2006
ΑΓΙ

**Σε όλους τους ανθρώπους
που με πίστεψαν,
με στήριξαν και
με βοήθησαν.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....σελ.	5
Α' ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
Θεωρίες Παιδαγωγών.....σελ.	8
Ο Ρόλος των Εικαστικών στο Νηπιαγωγείο.....σελ.	24
Θεωρία της Πολλαπλής Νοημοσύνης-Howard Gardner.....σελ.	30
Εικαστικά και Αναλυτικό Πρόγραμμα.....σελ.	35
Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο.....σελ.	38
Το πρόγραμμα στο ολοήμερο νηπιαγωγείο.....σελ.	43
Ο ρόλος της νηπιαγωγού στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο.....σελ.	46
Β' ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
Εισαγωγή.....σελ.	49
Ανάλυση Ερωτηματολογίου.....σελ.	51
Συμπεράσματα.....σελ.	55
Δραστηριότητες	
Εισαγωγή.....σελ.	57
Δραστηριότητες.....σελ.	58
Συμπεράσματα- Προτάσεις.....σελ.	92
Βιβλιογραφία.....σελ.	96
Παράρτημα.....σελ.	97

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ολοήμερο νηπιαγωγείο είναι ένας πρόσφατος θεσμός που δημιουργήθηκε στην Ελλάδα, αλλά παρόλα αυτά δεν έχουν γίνει ακόμη πολλές μελέτες πάνω στο συγκεκριμένο θέμα, το οποίο ακόμη και στο υπουργείο παραμένει μετέωρο.

Αυτή η ανυπαρξία αρκετού υλικού που να αφορά στο ολοήμερο νηπιαγωγείο με ώθησε στο να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα, το οποίο από την αρχή μου φάνηκε εξαιρετικά ενδιαφέρον. Ήθελα να επεξεργαστώ λίγο περισσότερο το θέμα και να βρω περισσότερες πληροφορίες για το αντικείμενο που όπως φαίνεται θα μας απασχολήσει αρκετά για τα επόμενα χρόνια, επειδή η πορεία του Ολοήμερου νηπιαγωγείου είναι πολύ θετική και ολοένα και περισσότεροι γονείς το εμπιστεύονται είτε δουλεύουν, είτε όχι. Το εμπιστεύονται επειδή γνωρίζουν ότι το Ολοήμερο νηπιαγωγείο παρέχει καλύτερη παιδαγωγική υποστήριξη και συμβάλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών.

Η εργασία μου στηρίζεται σε δύο μέρη: το θεωρητικό και το πρακτικό. Στο θεωρητικό μέρος παρουσιάζονται οι θεωρίες των παιδαγωγών από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα σχετικά με τη μόρφωση που πρέπει να παίρνουν τα παιδιά στο νηπιαγωγείο, όπως επίσης και τις θεωρίες τους για τα Εικαστικά. Επίσης γίνεται αναφορά στη Θεωρία Πολλαπλής Νοημοσύνης του Howard Gardner, με μια ιδιαίτερη αναφορά στις ιδιαιτερότητες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών της σημερινής κοινωνίας. Έπειτα γίνεται μια ανάλυση για το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο(πρόγραμμα, ρόλος της νηπιαγωγού, λόγος ύπαρξης του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, κλπ.). Τέλος φαίνονται οι στόχοι που έχει θέσει το Αναλυτικό Πρόγραμμα γενικά για τα Εικαστικά.

Στο δεύτερο μέρος, το οποίο είναι το πρακτικό που αποτελείται από δύο μέρη: το ερωτηματολόγιο και τις δραστηριότητες που

πραγματοποιήθηκαν στο νηπιαγωγείο. Γίνεται αρχικά μια παρουσίαση και ανάλυση του ερωτηματολογίου που δόθηκε στα Ολοήμερα νηπιαγωγεία το Βόλου, τα οποία είναι 11 στον αριθμό (οπότε δόθηκαν 22 ερωτηματολόγια, από τα οποία 14 απαντήθηκαν) και έπειτα φαίνονται οι δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στο Ολοήμερο νηπιαγωγείο του Πτελεού, το οποίο αποτελείται από 11 παιδιά και τα αποτελέσματά τους. Επίσης υπάρχει κάποιο φωτογραφικό υλικό σε κάθε δραστηριότητα, στο οποίο φαίνεται η προσπάθεια των παιδιών κατά τη διάρκεια της πραγματοποίησης των δραστηριοτήτων και κάποιες από τις κατασκευές των παιδιών.

Στο τέλος υπάρχουν κάποια συμπεράσματα και προτάσεις για το Ολοήμερο νηπιαγωγείο.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους καθηγητές μου, κύριο Απόστολο Μαγουλιώτη, Επίκουρο Καθηγητή και κυρία Τζένη Μωραΐτη, 407/80, που με βοήθησαν στην εκπόνηση αυτής της εργασίας, όπως επίσης και τις νηπιαγωγούς του Ολοήμερου νηπιαγωγείου Πτελεού, κυρίες Μπάλλα Αικατερίνη και Ευαγγέλου Δέσποινα, οι οποίες μου επέτρεψαν να πραγματοποιήσω τις δραστηριότητες που είχα ετοιμάσει στο συγκεκριμένο νηπιαγωγείο.

Α' ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Α΄ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ

«Ο παιδαγωγός είναι ένας πρακτικός-θεωρητικός της εκπαιδευτικής πράξης. Είναι εκείνος που προσπαθεί να συνδυάσει τη θεωρία με την πράξη ξεκινώντας από τη δική του εκπαιδευτική δράση».¹ Ο παιδαγωγός βρίσκεται ακριβώς στο κέντρο της θεωρίας και της πράξης, των οποίων ο συνδυασμός πρέπει να είναι μόνιμος και συνεχής. Ούτε ο πρακτικός, ούτε ο θεωρητικός είναι από μόνοι τους παιδαγωγοί. «Ο πρακτικός είναι ένας χρήστης στοιχείων, συναφειών ή παιδαγωγικών συστημάτων και ο θεωρητικός στοχάζεται την εκπαιδευτική πράξη. Παιδαγωγός είναι αυτός που θα προσθέσει ένα κάτι στην εκπαίδευση μέσω της συνάρτησης της θεωρίας και της πράξης κατά τη διάρκεια αυτής».²

Η παιδαγωγική αρχίζει από τα χρόνια της αρχαιότητας και έχει τρεις περιόδους:

- Η πρώτη περίοδος χρονολογείται από την αρχαιότητα ως και την εμφάνιση του Rousseau(τον 18^ο αιώνα) και είναι η Παλιά Παιδαγωγική. Το κέντρο της αγωγής ήταν ο δάσκαλός και γι' αυτό το λόγο ονομάζεται δασκαλοκεντρική. Στόχος της αγωγής αυτής ήταν η μετατροπή της συμπεριφοράς του παιδιού σε ενήλικα. Θεωρούσαν την παιδική ηλικία ως λάθος και γι' αυτό έπρεπε να πάψει το παιδί να είναι παιδί.
- Η δεύτερη τάση είναι η Νέα Παιδαγωγική. Αρχίζει από τον Rousseau και φτάνει μέχρι το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα(1950). Το κέντρο της αγωγής είναι το παιδί(παιδοκεντρική). Οι εκπρόσωποι της τάσης αυτής προσπαθούσαν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του παιδιού. Άφηναν το παιδί να ωριμάσει σιγά-σιγά, δεν

¹ Houssaye, J. (επιμ.)(2000). Δεκαπέντε Παιδαγωγοί Σταθμοί στην Ιστορία της Παιδαγωγικής Σκέψης. Αθήνα: Μεταίχμιο, σελ. 19

² ο. π. σελ. 20

το πιέζουν και σέβονται την προσωπικότητά του. Ο ενήλικας δεν παρεμβαίνει στη διαδικασία ανάπτυξής του.

- Η τρίτη τάση είναι η Σύγχρονη Παιδαγωγική και χρονολογείται από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα έως σήμερα. Διαφέρει από τις προηγούμενες επειδή ρίχνει το βάρος και στο παιδί και στο δάσκαλο, αλλά και στο περιβάλλον. Η αγωγή του παιδιού προσδιορίζεται και από τους τρεις παράγοντες, που βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση μεταξύ τους.

Οι βασικότεροι εκπρόσωποι της Παλιάς Παιδαγωγικής είναι:

- Ο Σωκράτης(469-399 π.Χ.), ο οποίος χρησιμοποιούσε τη μαιευτική μέθοδο. Ο Σωκράτης προσπάθησε να ανιχνεύσει την αλήθεια στους νέους. Ήταν ένας τρόπος να φέρει το νέο κοντά στο φως της αλήθειας. Βασιζόμενος στην άποψη πως τα παιδιά δεν ξέρουν ότι ξέρουν φρόντιζε οι ερωτήσεις του να έχουν ανοίγματα που θα συμπλήρωνε το παιδί.
- Ο Πλάτωνας(427-348 π.Χ.) μιλούσε κυρίως για τα αγόρια και υποστήριζε ότι τα παιδιά δεν πρέπει να παίζουν μόνο για ευχαρίστηση, αλλά για να εξασκηθούν για το επάγγελμα που θα ακολουθήσουν στο μέλλον. Ο Πλάτωνας θεωρούσε ότι η περίοδος των 3-6 χρόνων είναι περίοδος όπου πρέπει να καλλιεργείται το πνεύμα και των δύο φύλων μέσα από παραμύθια και παιχνίδια.³ Επίσης, ο Πλάτωνας θεωρεί ως πολύ σημαντική για τη διαπαιδαγώγηση του παιδιού τη μουσική αγωγή ως ψυχική καλλιέργεια και τη γυμναστική ως σωματική άσκηση για τη διασφάλιση ισορροπίας και υγείας.⁴ Συνοψίζοντας η αγωγή των νηπίων πρέπει να βασίζεται στο παιχνίδι, τη μουσική, τα

³ Κοσμά, Α.(1975). Ιστορία Προσχολικής Αγωγής. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις: δεν αναγράφονται, σελ. 25-26

⁴ Κιτσαράς, Γ.(1991). Εισαγωγή στην Προσχολική Παιδαγωγική, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 23

τραγούδια, τους μύθους, το χορό, τη γυμναστική, τα οποία θα ασκούνται σε κατάλληλο περιβάλλον.⁵

- Ο Αριστοτέλης(384-322 π.Χ.), του οποίου οι θέσεις δεν διαφέρουν από εκείνες του Πλάτωνα, μέσα από το έργο του τα «Πολιτικά» τονίζει τη σημασία της προπαρασκευής του παιδιού στο επάγγελμα που θα ακολουθήσει και συνιστούσε να διδάσκονται οι τέχνες στα παιδιά γιατί τα βοηθούν να γνωρίσουν την ομορφιά. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει πως τα παιδιά πρέπει να παρακολουθούν σατυρικές παραστάσεις. Τα παιχνίδια και οι παραστάσεις που παρακολουθούν τα παιδιά πρέπει να είναι προπαρασκευαστικές για το μέλλον τους. Είναι επίσης της άποψης πως η αγωγή του παιδιού πρέπει να στηρίζεται εκτός από τη φυσική, την ηθική και τη νοητική και στην αισθητική και αισθητηριακή αγωγή.⁶
- Ο Πλούταρχος (46-120 μ.Χ.), ακολουθεί τα βήματα του Πλάτωνα και έχει γράψει το βιβλίο «Περί Παίδων Αγωγής», στο οποίο καθορίζει τις θέσεις του για την αγωγή του παιδιού. Υποστηρίζει πως η αγωγή του παιδιού ξεκινάει από νωρίς. Οι γονείς πρέπει να ετοιμάζονται ψυχολογικά πριν από το γάμο για τα παιδιά και η μέλλουσα μητέρα πρέπει να προσέχει τη διατροφή της και να μην αναθέτει σε τρίτους την ανατροφή του παιδιού της αν δεν έχει ελέγξει πρώτα το ήθος τους. Για τη διαπαιδαγώγηση πρέπει να χρησιμοποιείται ο λόγος και η εκγύμναση, αλλά να αποφεύγονται οι σωματικές τιμωρίες. Δεν πρέπει να κουράζονται τα παιδιά με κοπιαστικές εργασίες γιατί τότε χάνεται η χαρά της μάθησης. Η αγωγή του παιδιού μπορεί να γίνεται μέσα από διηγήσεις μύθων,

⁵ Ντολιοπούλου, Ε., (2000). Σύγχρονα Προγράμματα για παιδιά Προσχολικής Ηλικίας. Αθήνα: Γεώργιος Δαρδανός: τυπωθήτω, σελ. 31

⁶ Κοσμά, Α.(1975). Ιστορία Προσχολικής Αγωγής. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις: δεν αναγράφονται, σελ.

αλλά όχι του Αισώπου, γιατί αναπτύσσουν πολύ γρήγορα τη φαντασία του παιδιού. Οι μύθοι μπορεί να είναι βγαλμένοι από τη ζωή. Ο Πλούταρχος υποστήριζε πως το παιδί μαθαίνει μιμούμενο γιατί η φαντασία του και η κρίση του δεν έχουν αναπτυχθεί ακόμη.⁷ Υποστηρίζει πως η αγωγή του παιδιού πρέπει να ασκείται με το παιχνίδι, τη φυσική, την ηθική, τη νοητική, την αισθητική και την αισθητηριακή αγωγή.⁸

Οι πρόδρομοι της Νέας Παιδαγωγικής άνοιξαν το δρόμο για να μεταφερθεί το ενδιαφέρον από τον δάσκαλο στο παιδί. Σκοπός της αγωγής αυτής ήταν η προετοιμασία του παιδιού για τη ζωή. Είναι μια διαδικασία που πρέπει να ξεκινά από την κούνια, αλλά το όραμα για τα παιδιά πρέπει να συνεχίζεται και αργότερα. Ο δάσκαλος πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά τους μαθητές του για να διδάσκει καλύτερα. Το κάθε παιδί είναι διαφορετικό και ο δάσκαλος θα το γνωρίσει μέσα από την παρατήρηση. Για να οργανωθεί μια διδασκαλία δεν πρέπει να βλέπουμε ενιαία όλα τα παιδιά. Τη βασικότερη ασχολία πάντως των παιδιών αποτελεί το παιχνίδι.

Οι πρόδρομοι της Νέας Παιδαγωγικής είναι:

- Ο Comenius(1592-1670), ο οποίος έκανε μεγάλη στροφή στο χώρο της εκπαίδευσης. Εισήγαγε την Παιδαγωγική στον χώρο της εκπαίδευσης. Μέσα από το βιβλίο του «Μεγάλη Διδακτική» θεωρεί ότι η διδακτική μπορεί να πετύχει τα πάντα και ότι οι αντιφάσεις των μαθητών δεν έχουν αξία. Ο Comenius καταργεί τη συμμετοχή του μαθητή και αυτό τον έκανε να παρεκκλίνει από

⁷ Κοσμά, Α.(1975). Ιστορία Προσχολικής Αγωγής. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις: δεν αναγράφονται, σελ. 35

⁸ Κοσμά, Α.(1975). Ιστορία Προσχολικής Αγωγής. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις: δεν αναγράφονται, σελ. 31

τη Νέα Παιδαγωγική. Υπήρξε όμως πρόδρομος της εποπτικής διδασκαλίας, αφού έγραψε ένα βιβλίο για τη διδασκαλία των λατινικών μέσα στο οποίο υπήρχαν εικόνες(ήταν το πρώτο βιβλίο που κυκλοφόρησε έχοντας εικόνες στο εσωτερικό του).⁹ Ο Commenius πίστευε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού πρέπει να γίνεται μέσα από όλες τις επιστήμες γιατί τα παιδιά πρέπει να μάθουν να ενεργούν. Υποστηρίζει επίσης πως πρέπει να καλλιεργούνται οι αισθήσεις των παιδιών έτσι ώστε να υπάρχει άμεση γνώση του έξω κόσμου.¹⁰

- Ο Lock(1632-1704) είναι γνωστός για τις αισθησιοκρατικές του αξίες. Πιστεύει ότι ο άνθρωπος που γεννιέται είναι άγραφο χαρτί και μέχρι τα δύο του χρόνια μαθαίνει τον κόσμο από τις αισθήσεις και την κίνηση. Οι εμπειρίες που αποκτά το παιδί είναι πολύ σημαντικές για να μάθουν όλο και περισσότερα πράγματα. Πιστεύει πως το σχολείο πρέπει να είναι ανοιχτό για να αποκτούν τα παιδιά εμπειρίες, αλλά δεν ήθελε τα παιδιά να μάθουν γράμματα, παρά μόνο να αποκτήσουν ικανότητες. Δεν ήθελε μαλθακά παιδιά και γι' αυτό πρότεινε την ύπαρξη ενός συστήματος σκληραγώγησης, έτσι ώστε να μπορούν να αυτοεξυπηρετούνται τα παιδιά από νωρίς. Οι απόψεις του επηρέασαν πολλούς από τους μετέπειτα παιδαγωγούς.¹¹
- Ο Jean-Jacques Rousseau(1712-1770) ήταν φιλόσοφος και γνωστός από το επτάτομο έργο του «Αιμίλιος». Μέσα από αυτό ο Rousseau δίνει διάφορες παιδαγωγικές κατευθύνσεις. Μίλησε για τη δημόσια εκπαίδευση. Θεωρούσε ότι ήταν το ατού που έχει η

⁹ Houssaye, J. (επιμ.)(2000). Δεκαπέντε Παιδαγωγοί Σταθμοί στην Ιστορία της Παιδαγωγικής Σκέψης. Αθήνα: Μεταίχμιο

¹⁰ Κοσμά, Α.(1975). Ιστορία Προσχολικής Αγωγής. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις: δεν αναγράφονται, σελ. 59-69

¹¹ Ο. π. σελ. 69-75

κοινωνία στα χέρια της για να μην βγάξει διεφθαρμένους πολίτες. Υπήρξε υπέρμαχος των δικαιωμάτων του παιδιού. Υποστήριζε ότι όλα τα παιδιά είναι καλά αλλά τα επηρεάζει η διεφθαρμένη κοινωνία. Η κοινωνία και το σχολείο πρέπει να σέβονται το παιδί και να προωθούν την άσκηση και το ελεύθερο παιχνίδι. Τέλος υποστήριζε ότι τα σχολεία δεν θα έπρεπε να είναι μέσα στις πόλεις, αλλά στη φύση. Σε ότι αφορά το σχέδιο ο Rousseau πίστευε πως έχει παιδαγωγικές αρετές που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της όρασης και της ευελιξίας του χεριού.¹²

➤ Ο Frobel(1782-1852) επηρεάστηκε από τον Rousseau. Είναι ο εισηγητής των νηπιαγωγείων, τα οποία ονόμαζε παιδικούς κήπους. Στο σχολείο πρέπει να επικρατεί μια κατάσταση που να μην είναι ούτε χαλαρή, αλλά ούτε και αυστηρή. Πρέπει να επικρατεί μια ενδιάμεση κατάσταση. Το Φρομπελιανό σύστημα είναι ένα παιδαγωγικό παιχνίδι με επτά σειρές(σφαίρα, κύβος, κύλινδρος) και το παιδί μέσα από αυτά μαθαίνει γεωμετρία. Πίστευε ότι εκτός από τις παραδοσιακές σχολικές γνώσεις τα παιδιά πρέπει να ξέρουν κέντημα, ζωγραφική, μουσική, κολλάζ. Το σύστημα αυτό εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο και στην Ελλάδα το έφερε η Αικατερίνη Λασκαρίδου, η οποία και ίδρυσε το πρώτο νηπιαγωγείο στη χώρα μας.

➤ Ο Pestalozzi(1746-1827) ίδρυσε ιδρύματα για τα παιδιά που θα τους προσέφεραν φαγητό και εκπαίδευση, αλλά και πολλά σχολεία που δυστυχώς έκλεισαν. Η μέθοδος του Pestalozzi βασιζόταν σε πέντε αρχές:

Η Αρχή της Εποπτείας: Το παιδί γνωρίζει τον κόσμο μέσα από τις αισθήσεις και πρέπει να ζήσει κάποιες εμπειρίες για να τον μάθει.

¹² Houssaye, J. (επιμ.)(2000). Δεκαπέντε Παιδαγωγοί Σταθμοί στην Ιστορία της Παιδαγωγικής Σκέψης. Αθήνα: Μεταίχμιο, σελ. 35-53

Η αρχή της στοιχειώδους απλοποίησης: Δεν υπάρχει λόγος το παιδί να καταβάλλει όλες του τις προσπάθειες για να καταλάβει κάτι σύνθετο. Πρέπει μέσα από την απλοποίηση να καταλάβει κάθε τι σύνθετο.

Η αρχή της ολοκλήρωσης: Σκοπός της αγωγής είναι το παιδί μέσα από γνώσεις και ικανότητες να αναπτύξει όλες του τις δεξιότητες. Έτσι η εκπαίδευση πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες του παιδιού για να αναπτύξει το παιδί στο έπακρο τις δυνατότητές του.

Η αρχή της δραστηριότητας: Το παιδί δεν μαθαίνει με τρόπο θεωρητικό.

Η αρχή της αυτενέργειας: Σημαίνει ότι το παιδί παίρνει πρωτοβουλίες είναι υπεύθυνο για αυτά που κάνει. Μόνο μέσα από την αρχή αυτή μπορούν να δημιουργηθούν ικανοί πολίτες και όχι παθητικά πλάσματα.

Βάση για την εφαρμογή όλων των προηγούμενων είναι η κατάρτιση των εκπαιδευτικών.¹³

Για τον Pestalozzi τα Εικαστικά είναι ένα απαραίτητο μέσο αγωγής και πρέπει να εισάγεται και να υπάρχει στα σχολεία.¹⁴

Οι βασικοί θεμελιωτές της Νέας Αγωγής είναι οι εξής:

- Ο Claparede(1873-1940) ίδρυσε ένα σχολείο που ονόμασε «Σπίτι των Μικρών». Το σχολείο αυτό ήταν ένας χώρος πειραματισμού και παρατήρησης και είχε τρία τμήματα: κατασκευών, ερευνητικών και διανοούμενων(7-9 ετών). Τα παιδιά στο χώρο αυτό πειραματίζονται και δοκιμάζουν νέες μεθόδους και νέες απόψεις. Σε μια ομιλία του ο Claparede στην Ιατρική Εταιρία της Γενετικής διατήρησε το «Σχολείο των Μικρών». Η «*Επί Μέτρω*

¹³ Houssaye, J. (επιμ.)(2000). Δεκαπέντε Παιδαγωγοί Σταθμοί στην Ιστορία της Παιδαγωγικής Σκέψης. Αθήνα:Μεταίχμιο, σελ. 55-74

¹⁴ Μαγουλιώτης, Α. Ν. (2002). Εικαστικές δημιουργίες I: Μέσα από την παρατήρηση. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, σελ. 36

Αγωγή» αποτελεί μια βασική αναγκαιότητα για τον Claparede, αφού απαιτεί την προσαρμογή της διδασκαλίας στη νοημοσύνη και στο ρυθμό εργασίας του κάθε παιδιού. Πιστεύει πως όσο υπάρχουν ατομικές διαφορές μεταξύ των παιδιών πρέπει αυτές να ληφθούν σοβαρά υπόψη, ενώ ο τρόπος με τον οποίο θα πραγματοποιηθεί η αναγκαιότητα αυτή είναι η ίδρυση του «Σχολείου επί Μέτρω». Ο Claparede καθιέρωσε με τρόπο σαφή τι εννοούσε με τον όρο «λειτουργική παιδαγωγική». «Λειτουργική Παιδαγωγική» είναι εκείνη που παίρνει την ανάγκη του παιδιού, το ενδιαφέρον του προς την επιτυχία ενός σκοπού σαν μοχλό της ενεργητικότητας που επιθυμούσε να ξυπνήσουμε σ' αυτό. Η μεθοδολογική αυτή τοποθέτηση του Claparede ανέτρεψε την όλη αντιμετώπιση των παιδαγωγών.¹⁵

Υπάρχουν κάποιοι νόμοι οι οποίοι πρέπει να ληφθούν υπόψη από τον παιδαγωγό για να βοηθήσει το παιδί να καλύψει όλες του τις ανάγκες. Οι νόμοι αυτοί είναι:

- 1) Ο νόμος της ανάγνωσης,
- 2) Ο νόμος της επέκτασης της πνευματικής ζωής.
- 3) Ο νόμος της συνειδητοποίησης,
- 4) Ο νόμος της προκλητικής εκδήλωσης της ανάγκης,
- 5) Ο νόμος του ενδιαφέροντος,
- 6) Ο νόμος του στιγμιαίου ενδιαφέροντος,
- 7) Ο νόμος της αναπαραγωγής του ομοίου,
- 8) Ο νόμος της ανίχνευσης,
- 9) Ο νόμος της αντιστάθμισης,
- 10) Ο νόμος της λειτουργικής αυτονομίας.

¹⁵ Κοσμά, Α.(1975). Ιστορία Προσχολικής Αγωγής. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις: δεν αναγράφονται, σελ. 69-73

Ο Claparede υποστήριξε ότι το παιδί πρέπει να είναι το κέντρο του σχολείου. Τα προγράμματα πρέπει να έχουν σαν κέντρο το ενδιαφέρον του παιδιού. Ήθελε να αποτελεί το παιχνίδι πηγή μάθησης και έτσι απέρριψε τη βαθμολογία. Δεν ταξινομούσε τα παιδιά, απέρριψε τη μετωπική μέθοδο διδασκαλίας και οραματίστηκε ένα δάσκαλο συνεργάτη. Το 1912 ίδρυσε το Ινστιτούτο Επιστημών της Αγωγής, που το ονόμασε Ινστιτούτο του Jean-Jacques Rousseau.¹⁶

- Ο Dewey(1859-1952) είναι ο εισηγητής των πειραματικών σχολείων. Είναι γνωστός από την έκφραση «learning by doing», δηλαδή για την μάθηση μέσα από την πράξη. Να μάθουν δηλαδή τα παιδιά μέσα από τις εμπειρίες και τα βιώματά τους πράγματα. Η εμπειρία αποκτάται από το κοινωνικό περιβάλλον. Έφτιαξε εργαστήρια για να αποκτήσουν τα παιδιά δεξιότητες, ικανότητες και εμπειρίες, ώστε να μπορούν να τις αξιοποιούν. Το παιδί πρέπει να ενδιαφέρεται για κάτι που θα μάθει και όχι αυτό να του επιβάλλεται. Θεωρούσε την Ιστορία και τη Γεωγραφία σημαντικές πηγές μάθησης, γιατί έτσι τα παιδιά θα μάθουν και το παρελθόν και το παρόν. Τα παιδιά προβληματίζονται μέσα από τα μαθήματα επιστημών. Η ανάγνωση και η γραφή ήταν πολύ σημαντικά μαθήματα στο σχολείο του και αργότερα εισήγαγε και την Παιδική Λογοτεχνία. Είχε προοδευτικές απόψεις, ακολουθούσε ένα σύστημα αυτοκυβέρνησης και θεωρούσε ότι το σχολείο έπρεπε να είναι συνέχεια της κοινωνίας με δημοκρατικά κριτήρια.¹⁷
- Η Maria Montessori(1870-1952) άλλαξε την όψη των νηπιαγωγείων με τις καινοτομίες που εισήγαγε. Οι πρώτες της έρευνες αφορούσαν σε παιδιά με ειδικές ανάγκες, για τα οποία

¹⁶ Κοσμά, Α.(1975). Ιστορία Προσχολικής Αγωγής. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις: δεν αναγράφονται, σελ.59-69

¹⁷ Houssaye, J. (επιμ.)(2000). Δεκαπέντε Παιδαγωγοί Σταθμοί στην Ιστορία της Παιδαγωγικής Σκέψης. Αθήνα:Μεταίχμιο, σελ. 169-182

έλεγε ότι υπάρχει πρόβλημα φύσης, αλλά με την κατάλληλη εκπαίδευση θα μπορούσαν να αναπτυχθούν. Το σχολείο της ονομάστηκε «Casa de Bambini», δηλαδή το Σχολείο των Μικρών. Στο σχολείο αυτό κυριαρχούσαν δύο αντιλήψεις: 1)ελευθερία και 2)πειθαρχία. Οι έννοιες αυτές είναι ασύμβατες, αλλά τελικά συμβαδίζουν. Στο Σχολείο των Μικρών τα παιδιά μπορούν να ασχολούνται με ότι θέλουν, επειδή όταν το παιδί ασχολείται με πράγματα που το ενδιαφέρουν δεν έχει λόγο να μην πειθαρχήσει. Πρέπει όμως να υπάρχουν στο σχολείο ποινές και αμοιβές. Η Maria Montessori είναι εισηγήτρια της παιδικής κλίμακας, δηλαδή τα τραπεζάκια, οι καρέκλες, οι βιβλιοθήκες, κλπ είναι στο φυσικό μέγεθος των παιδιών. Υπάρχει ευρυχωρία στην τάξη και ο χώρος δεν «κόβεται» από την ύπαρξη πολλών επίπλων. Έτσι τα παιδιά μπορούν να μετακινούνται ελεύθερα, να μην υπάρχουν συγκρούσεις και τα παιδιά να αισθάνονται ότι βρίσκονται σε ένα δικό τους χώρο, όπου μπορούν να λαμβάνουν πρωτοβουλίες. Η Maria Montessori στηρίχθηκε στην αγωγή της κίνησης και των αισθήσεων. Βέβαια οι κινήσεις ήταν συγκεκριμένες για να εξυπηρετούν ορισμένους στόχους. Τα ίδια τα παιδιά είχαν την ευθύνη της τάξης τους. Ήταν οι επιμελητές, αλλά αυτό δεν λειτουργούσε με πειστικό τρόπο στα πλαίσια του σχολικού προγράμματος. Δεν περίμεναν τη φροντίδα των ενηλίκων, αλλά μάθαιναν μόνα τους να συντονίζουν τις κινήσεις τους. Σέβεται την παιδικότητα του παιδιού, αλλά ταυτόχρονα τα προετοιμάζει για το μέλλον. Γίνεται συστηματική αγωγή της κίνησης με γυμναστικές και αναπνευστικές ασκήσεις, αλλά και με χορό. Στη συστηματική αγωγή των αισθήσεων το παιδί δουλεύει μία-μία τις αισθήσεις του, έτσι ώστε όλες οι αισθήσεις να αναπτυχθούν στο έπακρο. Επίσης εισηγήθηκε το σύστημα γραφής και ανάγνωσης. Ξεκινάει με την

ανάγνωση, όπου όλα τα γράμματα είναι γραμμένα σε γυαλόχαρτο. Τα παιδιά έρχονται σε επαφή με το κάθε γράμμα και το πιάνουν για να κατανοήσουν το σχήμα του. Μετά αρχίζουν να συνδέουν γράμματα με τον ήχο και κατόπιν μεταξύ τους, σχηματίζοντας με αυτό τον τρόπο λέξεις. Τα παιδιά μαθαίνουν να γράφουν και να διαβάζουν ταυτόχρονα. Αντίστοιχο σύστημα ακολουθούσε και με την αριθμητική. Η μοντεσσοριανή τάξη δουλεύει με ειδικό υλικό. Τα παιχνίδια είναι από ειδικό υλικό και υπάρχει ποικιλία. Σε όλες τις τάξεις υπήρχαν αντίγραφα από όλα τα παιχνίδια για να μπορούν τα παιδιά να επιλέγουν ελεύθερα και όχι να μιμούνται τους φίλους και τους συμμαθητές τους. Τα κάθε παιχνίδι χρησιμοποιείται μόνο με τον τρόπο που έχει φτιαχτεί και όταν το παιδί το χρησιμοποιήσει για κάτι άλλο επεμβαίνει η δασκάλα για να το συνετίσει.¹⁸

- Ο Decroly(1871-1932) δούλεψε αρχικά με παιδιά με ειδικές ανάγκες και στη συνέχεια με φυσιολογικά. Υποστήριζε ότι κάθε αγωγή έπρεπε να ξεκινά από την προσχολική εκπαίδευση. Το σχολείο έπρεπε να είναι σε μια αγροικία ώστε το παιδί να είναι κοντά στη φύση. Μέσα στο σχολείο προσπάθησε να δημιουργήσει ένα φυσικό περιβάλλον και εφάρμοσε τεστ νοημοσύνης για να προχωρά βάσει των ορίων της νοημοσύνης που έχει το κάθε παιδί από τη φύση του. Ήθελε ένα σχολείο που να μην ξεφεύγει από την πραγματικότητα, αλλά να ακολουθεί τους ρυθμούς της κοινωνίας και έτσι να προετοιμάζονται τα παιδιά για τη ζωή. Βασικό σημείο της θεωρία του είναι τα κέντρα ενδιαφέροντος.

¹⁸ Houssaye, J. (επιμ.)(2000). Δεκαπέντε Παιδαγωγοί Σταθμοί στην Ιστορία της Παιδαγωγικής Σκέψης. Αθήνα:Μεταίχμιο, σελ. 201-222
Κοσμά, Α.(1975). Ιστορία Προσχολικής Αγωγής. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις: δεν αναγράφονται, σελ. 122-129

Θεωρεί ότι το σχολείο πρέπει να δίνει απαντήσεις σε βασικές ανάγκες των παιδιών, πρωτογενείς και δευτερογενείς. Αυτές τις ανάγκες τις αντιστοιχούσε με συγκεκριμένα μαθήματα, όπως Γεωγραφία, κλπ. Ο Decroly εφάρμοσε την «Αρχή της Συνολικότητας», σύμφωνα με την οποία η διδακτική ύλη έπρεπε να παρουσιάζεται στα παιδιά με συνολικό τρόπο και όχι διασπασμένη. Την αρχή αυτή εφάρμοσε και στην Ανάγνωση και τη Γραφή. Έγραφε δηλαδή η δασκάλα μια πρόταση, έδινε μετά τα παιδιά καρτέλες όπου ήταν γραμμένες οι προτάσεις και τις κόβανε τα παιδιά σε λέξεις, συλλαβές και γράμματα. Το παιδαγωγικό υλικό που είχε ήταν αυτοσχέδιο, φτιαγμένο από τα παιδιά. Η πορεία που εφάρμοσε ακολουθούσε τρία στάδια:

1) Παρατήρηση: Ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των παιδιών.

2) Εμβάθυνση σε χώρο και χρόνο: Το παιδί συνδυάζει τα δεδομένα της παρατήρησης με ότι άλλο ξέρει.

3) Έκφραση: Σύμφωνα με αυτό τα παιδιά εκφράζονται με οποιοδήποτε εκφραστικό μέσο ξέρουν(χορός, ζωγραφική, κλπ.) τις γνώσεις που ήδη κατέχουν.¹⁹

➤ Ο Freinet(1890-1966) θεωρούσε ότι το σχολείο έπρεπε να είναι κοντά στη φύση. Αποστασιοποιήθηκε από τη λογική του σχολικού εγχειριδίου. Επισκέφτηκε πολλές ευρωπαϊκές χώρες με επαναστατικές ιδέες και επηρεασμένος από το κλίμα της εποχής προσπάθησε να μεταφέρει το κλίμα αυτό στη Γαλλία. Όμως δεν ήταν έτοιμη ακόμη και άρχισε να βρίσκει νέες τεχνικές και καινοτομίες για να εισαχθούν στη Γαλλία. Θεωρούσε πως τα παιδιά έπρεπε να κάνουν περιπάτους και μετά να μοιράζονται τις εμπειρίες τους και με τα άλλα παιδιά. Εισήγαγε το τυπογραφείο.

¹⁹ Houssaye, J. (επιμ.)(2000). Δεκαπέντε Παιδαγωγοί Σταθμοί στην Ιστορία της Παιδαγωγικής Σκέψης. Αθήνα: Μεταίχμιο, σελ. 183-200

Το κείμενο με τις εντυπώσεις των παιδιών από τους περιπάτους το τυπώνουν και το μοιράζουν σε άλλα σχολεία για να ανταλλάσσουν εμπειρίες με τη μορφή αλληλογραφίας. Μέσα από αυτό αναδύθηκε η ανάγνωση και η γραφή. Τα κείμενα τα γράφουν μόνα τους τα παιδιά ή με τη βοήθεια των μεγαλύτερων παιδιών. Έτσι η ανάδυση γινόταν με φυσικό και απλό τρόπο. Βασική του ιδέα ήταν αυτή της ψηλαφητής εμπειρίας: Το σχολείο πρέπει να οργανώνει καταστάσεις για να έχει το παιδί εμπειρίες από τις αισθήσεις. Εισηγάγε τη «Φυσική Μέθοδο», όπου το παιδί στο σχολείο αναπτύσσει τις έμφυτες ικανότητες του με φυσικό τρόπο και το σχολείο διασφαλίζει μια ισορροπία ανάμεσα στο παιδί και το φυσικό του περιβάλλον. Η εργασία προκύπτει με φυσικό τρόπο για να προσελκύει τα παιδιά. Μοιάζει με παιχνίδι, αλλά δεν είναι. Κάποιες ασχολίες στο σχολείο του Freinet ήταν: *το τυπογραφείο*, όπου τα παιδιά αναλάμβαναν μόνα τους την έκδοση εντύπων, *η φωτογραφική μηχανή*, *ο πολύγραφος* και *η βιβλιοθήκη* που λειτουργούσε σαν κέντρο τεκμηρίωσης για τις εργασίες που προκύπτουν. Υπάρχουν διάφορα αληθινά εργαλεία μέσα στο σχολείο για να μάθουν τα παιδιά να κατασκευάζουν πράγματα, τα οποία είναι μεν επικίνδυνα, αλλά ταυτόχρονα πολύ ελκυστικά. Επίσης στο σχολείο του ο Freinet οργάνωνε ημερήσιο και εβδομαδιαίο πλάνο εργασιών, όπου είχαν τις ασχολίες της ημέρας/εβδομάδας και το ποιος θα ασχοληθεί με τι.²⁰ Ο Freinet θεωρεί τις αρετές του σχεδίου αρετές ελεύθερης έκφρασης, το μέσο δηλαδή με το οποίο το παιδί προσπαθεί να προσαρμοστεί στον κόσμο.²¹

²⁰ Houssaye, J. (επιμ.)(2000). Δεκαπέντε Παιδαγωγοί Σταθμοί στην Ιστορία της Παιδαγωγικής Σκέψης. Αθήνα:Μεταίχμιο, σελ. 283-302

²¹ Μαγουλιώτης, Α. Ν. (2002). Εικαστικές δημιουργίες Ι: Μέσα από την παρατήρηση. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, σελ. 36

➤ Ο Cousinet(1881-1974) ήταν εισηγητής της εργασίας σε ομάδες και υπέρμαχος της αυτοκυβέρνησης του σχολείου και τις τάξης. Δεν ήθελε να είναι υπεύθυνος μόνο ο διευθυντής, αλλά να μπορούν και τα ίδια τα παιδιά να ρυθμίζουν θέματα, όπως η καθαριότητα κ.α. αυτές οι καινοτομίες απέτυχαν να εισαχθούν στα σχολεία. Ήθελε το σχολείο να έχει τη μορφή κοινωνικής οργάνωσης και τα παιδιά έπρεπε από πολύ νωρίς να αναπτύσσουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες. Θεωρούσε ότι το παιχνίδι έπρεπε να είναι μόνο του και να έχει εξέχουσα θέση στο πρόγραμμα του σχολείου. Δεν είναι η εργασία και το παιχνίδι έννοιες που αλληλοσυμπληρώνονται. Το παιχνίδι είναι ελεύθερη φυσική δραστηριότητα, ικανοποιεί τα φυσικά ένστικτα του παιδιού, πρέπει να είναι αβίαστη δραστηριότητα και οι κανόνες να θεσπίζονται από το ίδιο το παιδί. Για να μπορέσει το σχολείο να αφομοιώσει το παιχνίδι και να το συνδυάσει με τη σχολική εργασία πρέπει το παιδί να έχει την ελευθερία που επιθυμεί. Η κάθε δραστηριότητα πρέπει να έχει τους δικούς της κανόνες και να υπάρχει ελευθερία συνεργασίας με τα παιδιά. Ο δάσκαλος έχει στόχο να διδάξει και έχει εμπειρία σ' αυτό. Ο μαθητής δεν έχει καμία εμπειρία. Οπότε δάσκαλος και μαθητής βρίσκονται σε μια σχέση αλληλεξάρτησης. Υπάρχουν τρεις προϋποθέσεις μάθησης:

1) Ο μαθητής πρέπει να έχει ενδιαφέρον στο μάθημα και όχι να του επιβάλλεται γιατί τότε χάνει η μάθηση το νόημά της.

2) Να μην είναι άσκοπες οι γνώσεις για να μπορεί το παιδί να τις χρησιμοποιήσει.

3) Η μεθοδολογία που τηρείται. Στο παραδοσιακό σχολείο είναι η παπαγαλία, οι επαναλήψεις, κλπ.

Ο Cousinet επανέφερε τα κέντρα ενδιαφέροντος, όπου το παιδί διαλέγει το αντικείμενο με το οποίο θα ασχοληθεί. Ο δάσκαλος πρέπει

να εξασφαλίζει το ενδιαφέρον του μαθητή, το παιδί να καταλαβαίνει τη χρήση του υλικού και να είναι ενεργητικό στη μάθηση γιατί πρέπει να ενθαρρύνεται η έρευνα και ο πειραματισμός.²²

- Ο Neill(1883-1973) ήτα διάσημος για τις επαναστατικές του ιδέες. Υποστηρίζει ότι το παιδί πρέπει να είναι τόσο ελεύθερο, ώστε να μην επηρεάζεται η ελευθερία των άλλων παιδιών. Εφάρμοσε τη μέθοδο της αυτοπειθαρχίας: Ελεύθερο είναι το παιδί που σέβεται τους άλλους, δηλαδή που αυτοπειθαρχείται. Τα όρια και οι κανόνες θεσπίζονται από τις ίδιες τις καταστάσεις.²³

Για το γνωστικό αντικείμενο των Εικαστικών μίλησε και ο Ferriere που θεωρεί τις δραστηριότητες των Εικαστικών ως αυτές που αναπτύσσουν την παρατήρηση, την κρίση, τον νοητικό συνειρμό, τη φαντασία, την ειλικρίνεια, ευνοούν τον συντονισμό των ψυχικών δυνάμεων, κινητοποιούν όλες τις αισθήσεις, τα ‘όργανα και τις λειτουργίες του σώματος και κεντρίζουν το εφευρετικό πνεύμα. Το παιδί αποκτά σιγουριά και αυτοσυνείδηση. Επίσης η ενασχόληση με τα Εικαστικά ευνοεί τη συνεργασία.²⁴

Ο Read υποστηρίζει πως τα Εικαστικά βοηθούν τα παιδιά να δημιουργήσουν εικόνες χρησιμοποιώντας γραμμές, σχήματα, χρώματα, κλπ. Μέσα από τις εικόνες αυτές τα παιδιά θα αναπτύξουν την ικανότητά τους να αναπαριστούν πράγματα, να διευρύνουν την αντιληπτική τους ικανότητα και να εξασκήσουν την παρατηρητικότητα τους.

Ο DeCharms λέει πως τα Εικαστικά βοηθούν τα παιδιά ώστε να ικανοποιούνται.

²² Houssaye, J. (επιμ.)(2000). Δεκαπέντε Παιδαγωγοί Σταθμοί στην Ιστορία της Παιδαγωγικής Σκέψης. Αθήνα:Μεταίχμιο, σελ. 261-282

²³ Houssaye, J. (επιμ.)(2000). Δεκαπέντε Παιδαγωγοί Σταθμοί στην Ιστορία της Παιδαγωγικής Σκέψης. Αθήνα: Μεταίχμιο

²⁴ Μαγουλιώτης, Α. Ν. (2002). Εικαστικές δημιουργίες Ι: Μέσα από την παρατήρηση. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, σελ. 36

Τέλος ο Arnheim πιστεύει πως τα Εικαστικά αναπτύσσουν πνευματικά και ψυχικά τα παιδιά και τους προσφέρουν αυτοπεποίθηση. Σχεδιάζοντας τα παιδιά εξασκούν την όρασή τους. Μέσα από τη ζωγραφική και τις κατασκευές τα παιδιά μαθαίνουν να παρατηρούν και να αποκτούν γνώσεις. Τέλος μέσα από τα Εικαστικά τα παιδιά μπορούν να παρατηρούν την εξέλιξη και την πρόοδό τους.²⁵

²⁵ Ο. π. σελ. 36

ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Οι δραστηριότητες των Εικαστικών δίνουν ποικίλα ερεθίσματα που εξάπτουν το ενδιαφέρον των παιδιών από την αρχή του σχολικού έτους. Τα παιδιά από τις πρώτες μέρες του σχολείου παρατηρούν υλικά και εργαλεία που βρίσκονται στο χώρο του νηπιαγωγείου και μετά ανακαλύπτουν τις ιδιότητές τους αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες και πειραματιζόμενα με αυτά. Έτσι αποκτούν κάποια εμπειρία σχετικά με το χειρισμό των υλικών και των εργαλείων με αποτέλεσμα τη σύνθεση, τη δημιουργία και αργότερα με τη διεύρυνση των εικαστικών οριζόντων των παιδιών.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη περίπτωση των δραστηριοτήτων που αφορούν στα Εικαστικά είναι καθαρά βοηθητικός και ενθαρρυντικός. «Γνωρίζει πως οι ίδιες οι δραστηριότητες κινητοποιούν τη σκέψη και τη φαντασία τους και πως το δημιούργημά τους εκφράζει έντονα όλα τα χαρακτηριστικά των βιωμάτων τους, τις ικανότητές τους, τη σκέψη τους και το ταλέντο τους».²⁶

Για τα παιδιά είναι πολύ μεγάλη η χαρά της ενασχόλησής τους με τα Εικαστικά. Τα παιδιά δουλεύουν είτε σε ομαδικό, είτε σε ατομικό επίπεδο. Οι ομάδες επιβραβεύουν τα έργα όλων των παιδιών με αποτέλεσμα να ενισχύουν την αυτοπεποίθησή και την αποτελεσματικότητά των υπόλοιπων παιδιών, ενθαρρύνοντας τη σκέψη και την πρωτοβουλία τους και ωθώντας τα στη βίωση της προσωπικής τους επιτυχίας.

Οι δραστηριότητες των Εικαστικών καλύπτουν πάγιες ανάγκες των παιδιών κι αυτές είναι:

✕ Βιολογικές ανάγκες,

²⁶ Κωνσταντινίδου, Β. & Ματθαίου, Σ., & Χαβιάρης, Π. (1997). Ταξιδεύοντας και Δημιουργώντας: Μουσική, Θέατρο, Εικαστικά, Λογοτεχνία, Παιχνίδι, Φαντασία, Έκφραση. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

- ✘ Ψυχολογικές ανάγκες,
- ✘ Κοινωνικές ανάγκες.

Βιολογικές ανάγκες

Οι βιολογικές ανάγκες έχουν σχέση με τη βελτίωση των χεριών. Χρησιμοποιώντας τα χέρια το παιδί γίνεται δημιουργός και τα χέρια μέσα δημιουργίας. Με τα χέρια ο άνθρωπος κατασκευάζει χρήσιμα πράγματα, εργαλεία και γενικά αντικείμενα τα οποία δεν μπορεί να βρει στη φύση. Τα χέρια δηλαδή χρησιμοποιώντας και διαμορφώνοντας κάποια υλικά κατασκευάζουν πράγματα που δεν παρέχει η φύση στον άνθρωπο. Επίσης στις βιολογικές ανάγκες που ικανοποιούν τα Εικαστικά εντάσσεται και η ικανοποίηση των αισθήσεων, τις οποίες ο άνθρωπος καλλιεργεί και βελτιώνει κατά την ενασχόληση του με τις τέχνες. Οι αισθήσεις(αφή, όραση, ακοή) βοηθούν τον άνθρωπο να πάρει εικόνες από το ευρύτερο περιβάλλον του και να τις απεικονίσει στο χαρτί με κάποιο δικό του τρόπο. Στις βιολογικές ανάγκες εντάσσεται και η χρησιμοθηρική ανάγκη. Αφορά στον πρωτόγονο άνθρωπο που χρησιμοποιούσε τα Εικαστικά ως διδακτικό μέσο για τους νεότερους, για την αυτοσυντήρησή τους, την αναπαραγωγή τους, κλπ. Η τελευταία βιολογική ανάγκη που ικανοποιούν τα Εικαστικά είναι το παιχνίδι. Το παιχνίδι είναι η προετοιμασία του ανθρώπου για τους ρόλους που θα αναλάβει στη ζωή. Με το παιχνίδι τα παιδιά εκτονώνονται και ξεφεύγουν από την καθημερινότητα και έτσι δημιουργείται η τέχνη της μιμητικής και της διακοσμητικής.

Ψυχολογικές ανάγκες

© Η πνευματική και ψυχική πληρότητα: Ο άνθρωπος εκφράζεται μέσα από κάποιες ψυχικές ή πνευματικές ικανότητες και μέσα από αυτές εκφράζεται και δημιουργεί. «Κατά τον Ι. Ευαγγέλου μερικές τέτοιες ικανότητες είναι: η διανοητική και κριτική ικανότητα, η

ισχυρή βούληση, η πνευματική καλλιέργεια, η εξυπνάδα, η ωριμότητα, η πείρα, η οξυδέρκεια, η δημιουργική θέληση, η φιλοπονία, η ψυχική ευπάθεια, η μεγάλη συναισθηματική ευαισθησία, η λεπτή και καλλιεργημένη αίσθηση του ωραίου, το γούστο ή το καλλιτεχνικό συναίσθημα, το ταλέντο, η εγρήγορση, η παρατηρητικότητα, η ευρηματικότητα, η παρατήρηση, η υπομονή, η επιμονή, η ικανότητα αυτοσυγκέντρωσης και εμβάθυνσης στο εσωτερικό των πραγμάτων, η φαντασία, η έμπνευση, η ικανότητα, η αυτοκριτική.²⁷

Οι ικανότητες που οδηγούν στη δημιουργία είναι: *Η παρατήρηση*: Με την παρατήρηση ο άνθρωπος βλέπει, επεξεργάζεται, γνωρίζει, ανακαλύπτει τον κόσμο. *Η φαντασία*: Η φαντασία συνδέεται με την παρατήρηση. Ο άνθρωπος βλέπει και παρατηρεί κάτι και απεικονίζοντας το, το εμπλουτίζει με τη φαντασία του. *Η έμφυτη καλλιτεχνική διάθεση*: Είναι μια ικανότητα που εμφανίζεται από τα πρώτα χρόνια της ζωής μας και καλλιεργείται καθώς μεγαλώνουμε. *Η κάθαρση των παθών*: Ο άνθρωπος μέσα από τη δημιουργία εξωτερικεύει τα αισθήματά του. Με τον τρόπο αυτό μετατρέπει την πραγματικότητα σε φαντασία.

© **Η ψυχαναλυτική ανάγκη**: Όταν ο άνθρωπος είναι ψυχικά φορτισμένος, στερημένος, ευτυχισμένος ή δυστυχισμένος, οδηγείται στη δημιουργία, ενισχύεται το ταλέντο του. Εξάλλου ο «Freud ισχυρίζεται πως οι ευτυχισμένοι άνθρωποι δεν επιδίδονται σε φαντασίες, μόνο οι ανικανοποίητοι.»²⁸ για πολλούς δημιουργούς η τέχνη είναι η αρχή και το μέσο της αυτογνωσίας και τα έργα τους είναι η αυτό-ενδοσκόπηση και η αυτό-αποκάλυψη, ο δικός τους τρόπος ψυχανάλυσης.

²⁷ Μαγουλιώτης, Α. Ν. (2002). Εικαστικές δημιουργίες Ι: Μέσα από την παρατήρηση. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, σελ. 29-35

²⁸ Ο. π. σελ. 31

☉ Η ανάγκη της τελειοποίησης: Ο άνθρωπος απεικονίζει τη ζωή όπως αυτός θέλει να είναι, τη ζωή που θέλει αυτός να ζει.

Κοινωνικές ανάγκες

Ένα έργο τέχνης επηρεάζεται από κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες, εκτός από το δημιουργό του. Η τέχνη εκφράζει την κοινωνία και για το λόγο αυτό ποικίλει ανάλογα με την εποχή και τα γεγονότα που τη σηματοδοτούν.

Ο καθηγητής Γ. Ι. Μουρέλος στηρίζει τις διαφοροποιήσεις της τέχνης σε εξωγενείς και ενδογενείς ανάγκες από τις οποίες επηρεάζεται ο δημιουργός. Οι εξωγενείς ανάγκες περιλαμβάνουν τις υλικές και ιδεολογικές ανάγκες, ενώ οι ενδογενείς αναφέρονται στο μορφολογικό και αισθητικό ρόλο της τέχνης.

Οι εξωγενείς ανάγκες:

✚ Υλικές ανάγκες:

- Περιβάλλον: Με τον όρο περιβάλλον εννοούμε το χώρο που ζει ο άνθρωπος καθώς και όλα τα γεωγραφικά και ιστορικά στοιχεία που συνδέονται με την περιοχή. Η έμπνευση και η δημιουργία είναι απόρροια της ανάγκης του ανθρώπου για επαφή και επικοινωνία με τον κόσμο που τον περιβάλλει. Παίρνει ερεθίσματα από τη φύση γύρω του, όπως επίσης και από την ιστορία του τόπου του.
- Πολιτικές ανάγκες: Η έμπνευση των καλλιτεχνών επηρεάζεται και από τα πολιτικά πρόσωπα του κάθε τόπου, όπως επίσης και από τις πράξεις τους.
- Οικονομικές ανάγκες: Η απεικόνιση της πραγματικότητας και της φαντασίας του κάθε καλλιτέχνη βρίσκεται εκτός των άλλων σε άμεση συνάρτηση με την οικονομική του κατάσταση. Όταν ο καλλιτέχνης έχει την οικονομική δυνατότητα χρησιμοποιεί ακριβότερα υλικά που εξασφαλίζουν την καλύτερη ποιότητα του έργου του. Για το λόγο αυτό οι καλλιτέχνες που αμειβόταν δημιουργούσαν μεγαλοπρεπή έργα.
- Τεχνολογία και

τεχνική: Η τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία και έτσι οι καλλιτέχνες αναζητούν συνεχώς νέες τεχνικές προκειμένου να δείξουν με τον καλύτερο τρόπο την έμπνευσή τους.

↓ Ιδεολογικές ανάγκες: • **Επιστήμη:** Η τέχνη επηρεάζεται από τη επιστήμη, η οποία ψάχνει και βρίσκει τεχνικές που βοηθούν την τέχνη. Έτσι η τέχνη είναι συνάρτηση της επιστήμης, χωρίς όμως να την ακολουθεί κατά γράμμα. • **Θρησκεία:** Πολλοί καλλιτέχνες είχαν ως θέμα τη θρησκεία και απεικόνιζαν σε έργα και γλυπτά διάφορες θεότητες. • **Φιλοσοφία:** Όπως επηρεάζονταν οι καλλιτέχνες από την επιστήμη, από τη φύση, από τη θρησκεία έτσι επηρεάζονται και από τις φιλοσοφικές ιδέες κάθε εποχής.

Οι ενδογενείς ανάγκες

↓ Μορφολογικές ανάγκες: Η μορφή και το περιεχόμενο αποτελούν ένα σύνολο αδιάσπαστο και είναι συνδεδεμένα με το γενικότερο κλίμα κάθε κοινωνίας την εποχή που δημιουργείται το έργο. Ο καλλιτέχνης επηρεάζεται από τα έργα των προηγούμενων εποχών και μέσα σ' αυτά ανιχνεύει και πειραματίζεται, εκλεπτύνοντας ή διαλύνοντας τις μορφές.

↓ Αισθητικές ανάγκες: Η τέχνη εισχωρεί στο φως των χρωμάτων και στη δύναμη των σχημάτων, με σκοπό να συλλάβει τις σχέσεις τους, που ρυθμίζονται με τις αισθήσεις. Για τον Σολομό ο ρόλος της τέχνης είναι η ανάπλαση της πραγματικότητας μέσα από τη συμπαράσταση των αισθήσεων, της φαντασίας, της καρδιάς και του νου με στόχο να μιλήσει στον άνθρωπο όσο γίνεται πιο βαθιά και αποκαλυπτικά.

Οι δραστηριότητες των Εικαστικών δεν έχουν στόχο τη δημιουργία καλλιτεχνών, αλλά την ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη των αισθητικών ικανοτήτων και γνώσεων των παιδιών, όπως επίσης τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους. Επίσης τα παιδιά μέσα από τις

δραστηριότητες των Εικαστικών ψυχαγωγούνται, εξοικειώνονται με τις μορφές τέχνης, αναπτύσσουν τα αισθητικά τους κριτήρια και εκφράζονται. Μέσα από τις δραστηριότητες της ζωγραφικής, της πλαστικής, της γλυπτικής, του κολλάζ, των κατασκευών, του τυπώματος, της υφαντικής, του κουκλοθέατρου, του θεατρικού παιχνιδιού, της δραματοποίησης, του χορού, της μουσικής, της λογοτεχνίας, κλπ, παρέχονται εμπειρίες και γνώσεις στα παιδιά μέσα από ποικιλία υλικών και εργαλείων, μέσα από επισκέψεις σε μουσεία, θέατρα, χώρους εικαστικών τεχνών, σε εκδηλώσεις μουσικής και σε πολλών ειδών εργαστήρια. Έτσι τα παιδιά αναπτύσσουν το αισθητικό τους κριτήριο και ευαισθητοποιούνται για να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να κατασκευάσουν νέες δημιουργίες.²⁹

²⁹ Μαγουλιώτης, Α. Ν. (2002). Εικαστικές δημιουργίες Ι: Μέσα από την παρατήρηση. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, σελ. 29-35

ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ-HOWARD GARDNER

Ο Howard Gardner, ψυχολόγος στο Harvard, γεννήθηκε στις 11 Ιουλίου 1943 στο Σκράντον της Πενσυλβάνιας από γονείς πρόσφυγες που έφτασαν στις Η.Π.Α. από τη ναζιστική Γερμανία. Ήταν πάντα μελετηρός και αγαπούσε τις τέχνες, ιδιαίτερα τη μουσική. σπούδασε εξελικτική ψυχολογία και νευροψυχολογία στο Harvard, όπου και συνεχίζει να εργάζεται. Το πρόγραμμά του «Project Zero» ήταν το παράδειγμα για τη δημιουργία σχολείων επικεντρωμένα στο παιδί ως σύνολο, παρά στην αξιολόγησή του από μια καρτέλα με βαθμούς.

Το 1983 ο Howard Gardner πρότεινε ένα μοντέλο πολλαπλής νοημοσύνης, όπου επεσήμανε τη σπουδαιότητα δύο τύπων νοημοσύνης διαφορετικών της γνωστικής: *της γνώσης του εσωτερικού κόσμου του εαυτού και της κοινωνικής προσαρμοστικότητας*. Ο Gardner, του οποίου η θεωρία αποτέλεσε μια από τις βάσεις της συναισθηματικής ευφυΐας, υποστηρίζει ότι υπάρχουν οκτώ διαφορετικά και ανεξάρτητα είδη νοημοσύνης, τα οποία καθορίζονται βιολογικά. Σύμφωνα μ' αυτή «η νοημοσύνη δεν είναι μια, είναι ένα αμάλγαμα από νοητικές ικανότητες, οι οποίες μεταξύ τους είναι διακριτές, ανεξάρτητες και δρουν αλληλοσυμπληρωματικά. Οι ανεξάρτητες αυτές μεταξύ τους ικανότητες συμπράττουν στη νοημοσύνη και καθιστούν το άτομο ικανό να επιλύει προβλήματα και να κατασκευάζει προϊόντα»(παραπομπή).

Η θεωρία για την πολλαπλή νοημοσύνη φαίνεται να είναι η καλύτερη απάντηση στην κοινωνική αδικία. Ο κοινός σκοπός είναι να αναπτύξει κάθε μαθητής τη μέγιστη ικανότητά του.

Τα είδη της νοημοσύνης είναι τα εξής:

- **Γλωσσική νοημοσύνη:** Η γλωσσική νοημοσύνη δεν εμπεριέχει μόνο τρόπους παραγωγής της γλώσσας, αλλά και την ευαισθησία για λεπτές αποχρώσεις, κανόνες και ρυθμούς της γλώσσας, κλπ. Οι

άνθρωποι με ανεπτυγμένη τη γλωσσική νοημοσύνη είναι πολύ καλοί στη γραφή, την ανάγνωση, την αφήγηση και τα σταυρόλεξα.

● **Μαθηματική/ Λογική νοημοσύνη:** Είναι η ικανότητα να ερευνάς σχέδια, κατηγορίες και σχέσεις με το χειρισμό αντικειμένων ή συμβόλων και να πειραματίζεται με έναν ελεγχόμενο και πειθαρχημένο τρόπο. Οι άνθρωποι με ανεπτυγμένη τη Μαθηματική/ Λογική νοημοσύνη διακρίνονται για τις επιδόσεις τους στα μαθηματικά προβλήματα, τα παιχνίδια στρατηγικής και τα πειράματα.

● **Σωματική νοημοσύνη:** Είναι η ικανότητα να χρησιμοποιείς εξαιρετικά και συνδυασμένα τις κινητικές δεξιότητες στα αθλήματα. Σωματική νοημοσύνη κατέχουν οι άνθρωποι που είναι καλοί στα διάφορα αθλήματα, χορεύουν αρμονικά και τα πάνε καλά με τις χειροτεχνίες. Επίσης είναι πολύ καλοί στις δραματοποιήσεις και τις κατασκευές.

● **Χωρική νοημοσύνη:** Είναι η ικανότητα να παρατηρείς και να χειρίζεσαι νοερά με επιδεξιότητα μια μορφή ή αντικείμενο, να παρατηρείς και να δημιουργείς τάσεις, ισορροπίες και συνθέσεις με μια παραστατική και χωρική έκθεση. Όσοι διακρίνονται στη συγκεκριμένη κατηγορία είναι καλοί στα παζλ, τη ζωγραφική, τις εικαστικές αποδόσεις και τις κατασκευές. Επίσης είναι καλοί στις γραφικές παραστάσεις, στις μοντελοποιήσεις και στις εποπτικές αποδόσεις.

● **Μουσική νοημοσύνη:** Είναι η ικανότητα να απολαμβάνεις, να εκτελείς και να συνθέτεις μουσικά κομμάτια. Η μουσική νοημοσύνη συνδέεται τόσο με τη μουσική, όσο και γενικότερα με τους ήχους. Άτομα με υψηλή μουσική νοημοσύνη αναγνωρίζουν εύκολα τους διάφορους ήχους, δίνουν περισσότερη προσοχή στο ήχο παρά στην εικόνα, μπορούν να μάθουν πιο εύκολα κάποιο μουσικό όργανο, αποδίδουν καλύτερα μουσικές έννοιες και καταστάσεις.

● **Νατουραλιστική νοημοσύνη:** Είναι η ικανότητα του ανθρώπου να αναγνωρίζει φυσικές μορφές και φαινόμενα της φύσης. Τα άτομα που διαθέτουν νατουραλιστική νοημοσύνη έχουν αυξημένη την ικανότητα της παρατήρησης, κατηγοριοποιούν και αξιοποιούν χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος.

● **Διαπροσωπική νοημοσύνη:** Είναι η ικανότητα να καταλαβαίνεις του άλλους ανθρώπους, να επισημαίνεις τους σκοπούς, τα κίνητρα και τα ενδιαφέροντα τους και να δουλεύεις μαζί τους αποτελεσματικά. Σ' αυτή την περίπτωση έχουμε να κάνουμε με άδρωσ κοινωνικούς ανθρώπους. Οι άνθρωποι αυτοί είναι καλοί στις συλλογικές διαδικασίες, στις ομαδικές εργασίες, στην αλληλοδιδασκαλία, στις διαπροσωπικές διαμεσολαβήσεις, στη διαχείριση κρίσεων.

● **Ενδοπροσωπική νοημοσύνη:** Είναι η ικανότητα για κατανόηση των βαθύτερων αισθημάτων, επιθυμιών και ιδεών του εαυτού. Αποτελεί ικανότητα προσωπικής γνώσης που στρέφεται προς τον εαυτό. Τα άτομα με ανεπτυγμένη ενδοπροσωπική νοημοσύνη είναι εσωστρεφή και ντροπαλά, αλλά γνωρίζουν πολύ καλά τον εαυτό τους και τις δυνατότητές τους. Τα άτομα αυτά είναι επίσης καλά στις αναπολήσεις, στους αναστοχασμούς, στις προσωπικές επιλογές, στις προσωπικές νοηματοδοτήσεις, στους προσωπικούς προγραμματισμούς, στις ατομικές εργασίες, στην αυτοαξιολόγηση, στην αυτορρυθμιζόμενη μάθηση.

Ο Gardner πρότεινε επίσης ένα ένατο είδος νοημοσύνης, την υπαρξιακή νοημοσύνη, η οποία συνδέεται με την ικανότητα ορισμένων ατόμων να συλλογίζονται υπαρξιακά ερωτήματα.

Σε ερώτηση καθηγητών: «Πώς να κάνω μάθημα σε μια τάξη, όπου το επίπεδο των μαθητών είναι διαφορετικό;», η απάντηση του Gardner ήταν η εξής: «Το μεγαλύτερο λάθος που γινόταν στη διδασκαλία κατά τους προηγούμενους αιώνες, ήταν η αντιμετώπιση όλων των παιδιών ως

παραλλαγών του ίδιου ατόμου. Ως αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί θεωρούσαν ότι ήταν λογικό να διδάσκουν στους μαθητές τα ίδια θέματα με τον ίδιο τρόπο.»

Ο μαθησιακός πληθυσμός έχει αλλάξει σήμερα. Όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως φύλου, κοινωνικό-οικονομικού επιπέδου, φυσικής ή διανοητικής κατάστασης θα φοιτήσουν στο σχολείο. Τα παιδιά που πηγαίνουν στο σχολείο είναι γόνιοι της ηλεκτρονικής εποχής. Ξέρουν πολλά πράγματα, αλλά καταλαβαίνουν λιγότερα από αυτά που ξέρουν. Δεν έχουν ανεπτυγμένη φαντασία και νοιώθουν άνετα επιζητώντας την τεχνολογία, η οποία φοβίζει τους ενήλικες. Τα παιδιά που έρχονται σήμερα στο σχολείο είναι διαφορετικά και φέρνουν μαζί τους ένα μεγαλύτερο φάσμα εμπειριών και αναγκών. Πολλοί από τους μαθητές που έρχονται σήμερα στο σχολείο προέρχονται από οικογένειες που τους παρέχουν ελάχιστη στήριξη και ενθάρρυνση, οπότε αυτοί οι μαθητές έχουν τεράστιες δυνατότητες μάθησης. Από την άλλη πλευρά πολλοί μαθητές έρχονται στο σχολείο με δεξιότητες και γνώσεις οι οποίες είναι μήνες και έτη πάνω από το αναμενόμενο επίπεδο. Τα σχολεία πρέπει να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και των δύο ομάδων παιδιών. Οι εκπαιδευτικοί μιλούν για ισότητα για τα παιδιά της πρώτης ομάδας και για εξαιρετική επίδοση για τα παιδιά της δεύτερης ομάδας. Στην πραγματικότητα ισότητα και εξαιρετική επίδοση πρέπει να είναι η πρώτη προτεραιότητα για όλα τα παιδιά.

«Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ν. 1566/85(ΦΕΚ 167, τ. Α') σκοπός της Π/θμιας και Δ/θμιας εκπαίδευσης είναι να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε ανεξάρτητοι από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά(παραγρ. 1, αρθρ.1). ειδικότερα δε σκοπός του σχολείου είναι η πολύπλευρη πνευματική και

σωματική ανάπτυξη των μαθητών»(παραγρ. 1, αρθρ.4). δηλαδή η διανοητική-πνευματική και ψυχοσωματική ανάπτυξη των παιδιών πρέπει να είναι πολύπλευρη, ολόπλευρη, αρμονική, ισόρροπη.

Για το λόγο αυτό ο εκπαιδευτικός πρέπει να προσανατολίζει σ' αυτές τους διδακτικούς στόχους της κάθε διδασκαλίας, να επιλέξει την κατάλληλη για κάθε περίπτωση μέθοδο και μορφή διδασκαλίας και να επιδιώκει την άσκηση και την ανάπτυξή τους, προκειμένου να συγκλίνει στην ολόπλευρη και ισόρροπη καλλιέργεια της προσωπικότητας του παιδιού.

Η θεωρία του Gardner υποστηρίζει ότι η νοημοσύνη μας χωρίζεται σε οκτώ τομείς οι οποίοι έχουν την έδρα τους σε διαφορετικά σημεία του εγκεφάλου μας. Είναι όλοι σημαντικοί, αλλά όχι όλοι εξίσου ανεπτυγμένοι σε κάθε άτομο. Τα διάφορα είδη νοημοσύνης φανερώνονται διαφορετικά στα διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια. Γι' αυτό υποστηρίζει πως φταίει το σχολείο που αναπτύσσει μόνο τη λογικό-μαθηματική και τη γλωσσική νοημοσύνη και ασχολείται ελάχιστα με τα υπόλοιπα είδη νοημοσύνης.³⁰

³⁰ www.esoterica.gr/forums/topic.asp?

www.pella.sch.gr/1_ggpe.pel.sch.gr/print.php?sid, Αντώνης Παππού, Σχολικός Σύμβουλος 1^{ης} περιφέρειας Δ. Ε. Ν. Πέλλας.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τα Εικαστικά αποτελούν μέρος του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων σπουδών(Δ.Ε.Π.Π.Σ.) για τη δημιουργία και την έκφραση.

Οι στόχοι που εκπληρώνουν τα Εικαστικά σε ένα κατάλληλα οργανωμένο και ελκυστικό περιβάλλον και με κατάλληλες διδακτικές παρεμβάσεις αναφορικά με το παιδί είναι οι εξής:

- Να παρατηρούν και να προσπαθούν να ερμηνεύσουν το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον με πολλούς τρόπους και χρησιμοποιώντας ποικίλα υλικά: Τα παιδιά ενθαρρύνονται μέσα από συζητήσεις, θεατρικά παιχνίδια και δικές τους κατασκευές να παρατηρούν το περιβάλλον τους, να αναπτύσσουν ιδέες και συναισθήματα. Να επιλέγουν υλικά και τρόπους προκειμένου να εκφράζονται και να επικοινωνούν.
- Να πειραματίζονται με διάφορα υλικά και χρώματα, να μαθαίνουν ή να επινοούν διάφορες τεχνικές και να τις εφαρμόζουν για να σχεδιάζουν και να ζωγραφίζουν: Ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν υλικά(π.χ. πινέλα, μαρκαδόρους, χαρτόνια, κ.α.) για να ζωγραφίζουν ατομικά ή ομαδικά. Επίσης ενθαρρύνονται να πειραματίζονται(μίξεις χρωμάτων) ή να επινοούν τεχνικές(π.χ. νεροχρώματα και καλαμάκια).
- Να σχεδιάζουν διάφορα είδη γραμμών και περιγραμμάτων και να συνθέτουν διάφορα σχήματα και μορφές: Δίνονται ευκαιρίες στα παιδιά να σχεδιάζουν και να συνδυάζουν διάφορα είδη γραμμών καθώς και περιγράμματα.
- Να κόβουν υλικά και να κάνουν καρτέπικολλήσεις(κολλάζ): Παροτρύνονται να κόβουν με το χέρι και το ψαλίδι ευθείες και καμπύλες για κάποιο σκοπό. Να επιλέγουν και κολλούν χαρτιά και

χαρτόνια και να κάνουν καρτεπικολλήσεις με διάφορα υλικά που τίθενται στη διάθεσή τους.

- Να πλάθουν και να μορφοποιούν: Στα παιδιά δίνονται ευκαιρίες να πλάθουν με την προσθετική μέθοδο και με τη χρήση απλών εργαλείων ή με τα χέρια τους πηλό, πλαστελίνη, ζυμάρι, κλπ.

- Να χρησιμοποιούν εμπεριχάρακες(στενσιλ) διαφόρων σχεδίων, να τυπώνουν και να δημιουργούν απλά σχέδια: Ενθαρρύνονται να σχεδιάζουν με εμπεριχάραξη και να χρησιμοποιούν τυπώματα για να δημιουργήσουν απλά σχέδια.

- Να υφαίνουν: Παροτρύνονται να υφαίνουν χωρίς τελάρο ή σε μικρό τελάρο 10X15 χρησιμοποιώντας μαλλί, χόρτο, λουρίδες χαρτιού, ύφασμα, κ.α.

- Να δημιουργούν αιωρούμενα αντικείμενα (μόμπιλις): Ενθαρρύνονται να κατασκευάζουν αιωρούμενα αντικείμενα με ποικιλία υλικών που επιλέγουν για να δημιουργήσουν δικές τους κατασκευές.

- Να χρησιμοποιούν με πολλούς τρόπους διάφορα υλικά για να κάνουν μικροκατασκευές: Παροτρύνονται να χρησιμοποιούν διάφορα υλικά ή χρηστικά αντικείμενα με τρόπο που εξυπηρετεί τους σκοπούς και τις ανάγκες τους. Επίσης ενθαρρύνονται να συλλέγουν και να ταξινομήσουν διάφορα άχρηστα υλικά(π.χ. μπουκάλια, κουτιά, κ.α.) ή φυσικά υλικά(π.χ. κοχύλια, φασόλια, κ.α.) για τις κατασκευές τους.

- Να γνωρίζουν και να ονομάζουν ορισμένα είδη τέχνης, όπως επίσης και να γνωρίζουν έργα μεγάλων ζωγράφων: Στα παιδιά δίνονται οι ευκαιρίες να αναγνωρίζουν είδη παραδοσιακής τέχνης(π.χ. δαντέλες, κεραμικά), καθώς και ορισμένα χαρακτηριστικά έργα τέχνης, ελληνικής και άλλων χωρών. Επιπροσθέτως ενθαρρύνονται να τα παρατηρούν , να τα περιγράφουν και να αναγνωρίζουν σε αυτά τα θέματα και αντικείμενα.

● Ενθαρρύνονται να αναπτύσσουν τη γλώσσα, την επικοινωνία και να αξιοποιούν την τεχνολογία ανάλογα: Τα παιδιά ενθαρρύνονται να αναπτύσσουν το λεξιλόγιό τους(π.χ. ονόματα χρωμάτων), να εκφράζουν τις σκέψεις, τις προτιμήσεις, το ενδιαφέρον τους για τα έργα τέχνης με πολλούς τρόπους. Να χρησιμοποιούν την τεχνολογία (π.χ. φωτογραφική μηχανή, Η/Υ) με ασφάλεια και με τρόπο που να εξυπηρετεί τους σκοπούς και τις ανάγκες τους».³¹

³¹ Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο(2002). Υ.Π.Ε.Π.Θ, Αθήνα

ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

«Το ολοήμερο νηπιαγωγείο που θεσπίστηκε με το νόμο 2525/1997, άρθρο 3(ΦΕΚ 188, Τ. Α'), είναι ένας καινοτόμος θεσμός της εκπαίδευσης που απαντά στις εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών της σύγχρονης κοινωνίας»³².

Το ολοήμερο νηπιαγωγείο είναι η αναβάθμιση της προσχολικής εκπαίδευσης και η ολοκληρωμένη προετοιμασία των νηπίων για το δημοτικό σχολείο. Είναι μια ενίσχυση της κρατικής μέριμνας με αποτέλεσμα τη μείωση των μορφωτικών διακρίσεων και τη διευκόλυνση των γονέων. Επίσης συμβάλλει στην ανάπτυξη της αυτονομίας και πρωτοβουλίας των νηπίων, δημιουργεί πνεύμα συνεργασίας μεταξύ παιδιών και εκπαιδευτικών και κινητοποιεί το ενδιαφέρον των παιδιών και την ενεργητική συμμετοχή τους στην παιδευτική διαδικασία.³³

Τα ολοήμερα νηπιαγωγεία στην Ελλάδα άρχισαν να λειτουργούν άτυπα τις σχολικές περιόδους 1995-96 και 1996-97 στην Αθήνα και με πρωτοβουλία των νηπιαγωγών. Το ωράριο των νηπιαγωγείων αυτών 8:00-15:45, όπου στο μεσημεριανό ωράριο κυριαρχούσαν δραστηριότητες, όπως ψυχαγωγικά παιχνίδια, τραγούδια, θεατρικό παιχνίδι, εικαστικά, τα οποία μπορούσαν να είναι ανεξάρτητα από το πρωινό πρόγραμμα. Ο θεσμός του ολοήμερου ξεκίνησε επίσημα από το Σεπτέμβριο του '97 σε 160 τμήματα νηπιαγωγείου.³⁴

Για να είναι σωστή η λειτουργία του ολοήμερου νηπιαγωγείου πρέπει να ακολουθούνται κάποιες προϋποθέσεις, όπως:

- ✓ Οι νηπιαγωγοί πρέπει να σχεδιάζουν το ενιαίο πρόγραμμα που ακολουθείται και τα παιδιά να είναι τα ίδια όλη την ημέρα,

³² Φυλλάδιο ΥΠΕΠΘ, Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π. Ε., Αριθ. Πρωτ. Φ. 32/ 522/ 87900/ Γ1

³³ Φυλλάδιο ΥΠΕΠΘ, Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο, Παιδεία Μπροστά, 2^ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Κατάρτισης.

³⁴ Ντολιοπούλου, Ε., (επιμ.)(2003). Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο Στην Ελλάδα και σε 12 άλλες χώρες, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σελ. 50

- ✓ Οι νηπιαγωγοί πρέπει να διδάσκουν και στο πρωινό ωράριο, αλλά και στο απογευματινό, έτσι ώστε να έχουν μια σφαιρική γνώση όλων των φάσεων του προγράμματος,
- ✓ Οι νηπιαγωγοί πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους και η γραμμή εργασιών που ακολουθούν να είναι ενιαία,
- ✓ Οι γονείς πρέπει να αποδεχτούν το διευρυμένο ωράριο λειτουργίας(8:00-15:45) και να μην παίρνουν τα παιδιά από το νηπιαγωγείο πριν την ώρα λήξης για παιδαγωγικούς και συναισθηματικούς λόγους,
- ✓ Το διευρυμένο ωράριο πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στις προσωπικές ανάγκες των παιδιών, έτσι ώστε να υπάρχει κάποιο όφελος από το όλο ημερήσιο πρόγραμμα.³⁵

Στο ολοήμερο νηπιαγωγείο υπάρχουν και οργανωμένες αλλά και αυθόρμητες δραστηριότητες που βοηθούν στη σωστή συναισθηματική, σωματική, νοητική και κοινωνική ανάπτυξη των νηπίων. Στο ολοήμερο νηπιαγωγείο:

- ✓ Παρέχεται περισσότερος χρόνος για εξατομικευμένη εκπαίδευση και ένα πρόγραμμα πιο κατάλληλο αναπτυξιακά.
- ✓ Υπάρχει περισσότερος χρόνος ώστε να αναπτύξουν τα παιδιά μια θετική αυτοεικόνα και περισσότερο σεβασμό για τον εαυτό τους και για τους άλλους.
- ✓ Οι χρονικές φάσεις για μαθησιακές εμπειρίες είναι μεγαλύτερες και πραγματοποιούνται σε πιο ξεκούραστη ατμόσφαιρα.
- ✓ Υπάρχει περισσότερος χρόνος για την παιδαγωγό να παρατηρεί και να ανακαλύπτει τις ατομικές ανάγκες των παιδιών, αλλά και να δείχνει μεγαλύτερη προσοχή στο καθένα χωριστά. Επίσης παρέχεται περισσότερος χρόνος για την αντιμετώπιση ατομικών

³⁵ Ο. π. σελ. 51-52

προβλημάτων, καθώς και των ιδιομορφιών των δίγλωσσων, των παιδιών με ειδικές ανάγκες, κλπ.

- ✓ Υπάρχει μεγαλύτερη ευλυγισία στο πρόγραμμα και παρέχεται περισσότερος χρόνος για παιχνίδια, συζητήσεις, εξερευνήσεις, ανακαλύψεις, πρακτική στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη λήψη αποφάσεων, καθώς και για δραστηριότητες οι οποίες συνήθως δεν αναπτύσσονται αρκετά στο κλασικό πρόγραμμα(π. χ. περίπατοι).
- ✓ Δίνονται περισσότερες ευκαιρίες στα παιδιά, ώστε να αναπτύξουν κοινωνικές σχέσεις με τα άλλα παιδιά και τις παιδαγωγούς.
- ✓ Παρέχεται επιπλέον χρόνος στα παιδιά να μιλούν για τις εμπειρίες τους, να επιλύουν προβλήματα και να σκέφτονται κριτικά.
- ✓ Υπάρχει μεγαλύτερη εξισορρόπηση μεταξύ των δραστηριοτήτων που προτείνονται από την παιδαγωγό και αυτών που ξεκινούν από τα παιδιά.
- ✓ Υπάρχει καλύτερη σύνδεση των δραστηριοτήτων και μείωση των μεταβατικών φάσεων.
- ✓ Παρέχεται περισσότερος χρόνος στα παιδιά κατά τη διάρκεια του γεύματος να συζητήσουν για την υγιεινή διατροφή, για καλές συνήθειες όσον αφορά το φαγητό, να πάρουν διάφορους ρόλους, κλπ.
- ✓ Το πρόγραμμα και το περιβάλλον είναι πιο σταθερό για τα παιδιά, τα οποία αναγκαστικά θα πήγαιναν σε άλλο μέρος ή κέντρο, στο οποίο θα τα φρόντιζαν άλλοι, μέχρι να τα παραλάβουν οι γονείς τους.
- ✓ Προσφέρεται περισσότερος χρόνος στην παιδαγωγό να γνωρίσει καλύτερα τους γονείς και να έχει τη δυνατότητα να συνεργάζεται μαζί τους.

- ✓ Η ημέρα κυλάει με λιγότερο άγχος για τα παιδιά και τις παιδαγωγούς, λόγω της άνεσης που παρέχει το ολοήμερο πρόγραμμα. (Νόμος 2525/1997, άρθρο 3(ΦΕΚ 188, Τ. Α')).

«Για το ολοήμερο νηπιαγωγείο έχουν τεθεί και δύο κατηγορίες στόχων:

- ✓ Παιδαγωγικοί
- ✓ Κοινωνικοί

1) Παιδαγωγικοί Στόχοι:

- ✓ Η ολοκληρωμένη προετοιμασία των νηπίων για το Δημοτικό Σχολείο.
- ✓ Η απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων διαμέσου των καινοτομικών προγραμμάτων.
- ✓ Η ανάπτυξη ενδιαφερόντων που συντελούν στην επιτυχημένη εξέλιξη των νηπίων.
- ✓ Η εισαγωγή στη διαδικασία της μάθησης μέσω του παιχνιδιού.
- ✓ Η καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής με εναλλακτικές μορφές μάθησης.
- ✓ Αυθόρμητη ενασχόληση των νηπίων χωρίς την έμμεση εμπλοκή των νηπιαγωγών.
- ✓ Ανάπτυξη της αυτονομίας και πρωτοβουλίας των νηπίων.

2) Κοινωνικοί Στόχοι:

- ✓ Προώθηση της ισότητας ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας και ιδιαίτερα για εκείνους που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό.
- ✓ Ενίσχυση της αποκέντρωσης.
- ✓ Διευκόλυνση των γονέων και κυρίως των εργαζόμενων.

✓ Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για τους εκπαιδευτικούς.»³⁶

³⁶ Φυλλάδιο ΥΠΕΠΘ, Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Το πρόγραμμα του ολοήμερου νηπιαγωγείου εφαρμόζεται από τις 8:00 έως τις 15:45 και προγραμματίζεται από δύο νηπιαγωγούς(1^η νηπιαγωγός→8:00-12:00 και 2^η νηπιαγωγός→11:45-15:45).

Το πρόγραμμα που θα ακολουθεί το νηπιαγωγείο πρέπει:

- ✓ Να έχει περιεχόμενα που συνδέονται με προσωπικές εμπειρίες των παιδιών και που θα είναι απαραίτητα για την κατάρτισή τους,
- ✓ Να είναι στηριγμένο πάνω στο παιχνίδι, επειδή μέσα από το παιχνίδι μαθαίνουν τα νήπια,
- ✓ Να έχει ως στόχο την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών,
- ✓ Να ταιριάζει στα παιδιά, στα οποία πρόκειται να εφαρμοστεί, να ανταποκρίνεται στις συνθήκες του περιβάλλοντος της τάξης,
- ✓ Η αξιολόγηση του πρέπει να γίνεται ανάλογα με τους στόχους και το περιεχόμενο του,
- ✓ Οι παιδαγωγοί που το εφαρμόζουν να συνεργάζονται όσο το δυνατό περισσότερο μεταξύ τους για τον προγραμματισμό, την υλοποίηση και την αξιολόγησή του στον καλύτερο δυνατό βαθμό.

Γενικότερα το πρόγραμμα που πρέπει να ακολουθείται από τα παιδιά πρέπει να είναι ευέλικτο, να προσαρμόζεται εύκολα, να είναι εύπλαστο και να αναδύεται από τα παιδιά. Οι δραστηριότητες που προορίζονται για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας πρέπει να είναι ομαδικές(σε μικρές ομάδες) και ατομικές, να ξεκινούν από τα νήπια, να είναι και αυθόρμητες(για να μπορούν τα παιδιά να εκφράζονται ελεύθερα) και οργανωμένες, εσωτερικού και εξωτερικού χώρου, στατικές και κινητικές.

Οι δραστηριότητες πρέπει να είναι ανάλογες με την ηλικία των παιδιών επειδή τα παιδιά δεν μπορούν να έχουν στραμμένη την προσοχή τους συνέχεια σε μια δραστηριότητα για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Τα γνωστικά αντικείμενα πάνω στα οποία στηρίζονται οι δραστηριότητες πρέπει να καλύπτουν όλους τους τομείς ανάπτυξης:

- ✓ Νοητική ανάπτυξη(γλώσσα, μαθηματικά, φυσικές επιστήμες, ιστορία, γεωγραφία)
- ✓ Κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη(δραστηριότητες οικοδόμησης σχέσεων εμπιστοσύνης, συνεργατικότητας, αλληλοσεβασμού, ένταξης στην ομάδα, κλπ.)
- ✓ Αισθητικής ανάπτυξης(εικαστικά, μουσική, κουκλοθέατρο, θεατρικό παιχνίδι, δραματοποίηση, κλπ.)
- ✓ Κινητικής ανάπτυξης(αθλοπαιδιές, ρυθμικά παιχνίδια, χορός, κλπ.)
- ✓ Καινοτόμα γνωστικά αντικείμενα(περιβαλλοντική εκπαίδευση, αγωγή υγείας, διαπολιτισμική εκπαίδευση, ολυμπιακή παιδεία, κλπ.)

Με τον τρόπο αυτό δίνεται έμφαση στην ενεργητική, βιωματική και συνεργατική μάθηση μέσα από τη διαθεματική προσέγγιση, τα σχέδια εργασίας και το ελεύθερο παιχνίδι.

Το πρόγραμμα που ακολουθείται συνήθως είναι το εξής:

8:00-9:30 Προέλευση νηπίων και ελεύθερες δραστηριότητες

9:30-10:00 Οργανωμένες δραστηριότητες

10:00-10:30 Πρόγευμα

10:30-11:00 Διάλειμμα

11:00-11:30 Οργανωμένες δραστηριότητες

11:30-12:30 Αυθόρμητες δραστηριότητες

12:30-13:00 Οργανωμένες δραστηριότητες

13:00-13:45 Προετοιμασία γεύματος και γεύμα

13:45-14:15 Διάλειμμα

14:15-14:45 Οργανωμένες δραστηριότητες

14:45-15:30 Χαλάρωση-Ύπνος

15:30-15:45 Προετοιμασία για αποχώρηση και αποχώρηση.³⁷

³⁷ Ντολιοπούλου, Ε., (επιμ.)(2003). Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο Στην Ελλάδα και σε 12 άλλες χώρες, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σελ. 30-31

Κάποια αποτελέσματα ερευνών υποστηρίζουν πως τα προγράμματα που ακολουθούνται στο ολοήμερο νηπιαγωγείο βοηθούν τα παιδιά στη μετέπειτα ακαδημαϊκή τους πορεία, καθώς οι νηπιαγωγοί των κλασικών νηπιαγωγείων υποστηρίζουν πως δεν έχουν τόσο χρόνο όσο χρειάζονται με τα παιδιά. Στο ολοήμερο νηπιαγωγείο τα παιδιά αποκτούν ουσιαστικές εμπειρίες και μπορούν να κάνουν διάφορα πράγματα σε διαφορετικές περιόδους.³⁸

Το ολοήμερο νηπιαγωγείο ξεκίνησε να λειτουργεί σε άλλες χώρες για την εξυπηρέτηση των εργαζόμενων γονιών, αλλά αργότερα άρχισε να καλύπτει και εκπαιδευτικές ανάγκες. Τα νηπιαγωγεία στο εξωτερικό έχουν από τρεις έως οκτώ ώρες λειτουργίας και τα ποσοστά των νηπίων που παρακολουθούν το πρόγραμμα είναι χαμηλά έως υψηλά. Το πρόγραμμα είναι παιδοκεντρικό και ακολουθεί το ίδιο πρόγραμμα με αυτό της χώρας μας.(άφιξη, δραστηριότητες ελεύθερες και οργανωμένες, πρόγευμα, γεύμα, ξεκούραση, αποχώρηση, κλπ.)

38 Doris Pronin-Fromberg(2000). Το ολοήμερο νηπιαγωγείο: Σχεδιασμός και πρακτικές ενός Διεπιστημονικού-Διαθεματικού προγράμματος, Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΥ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Στο ολοήμερο νηπιαγωγείο υπάρχουν δύο νηπιαγωγοί οι οποίοι πρέπει να συνεργάζονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, έτσι ώστε το αποτέλεσμα που βγαίνει να είναι ενιαίο και όχι διαχωρισμένο σε δύο τομείς.³⁹

Η νηπιαγωγός πρέπει:

- ✓ Να σέβεται όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από τις πολιτισμικές και άλλες ιδιαιτερότητές τους και να αφιερώνει την προσοχή της σε όλα τα νήπια, αλλά και στο καθένα ξεχωριστά,
- ✓ Να κατανοεί τη συμπεριφορά των παιδιών,
- ✓ Να τα επιβλέπει προσεκτικά,
- ✓ Να δίνει υλικά στα παιδιά για τις δραστηριότητες που θέλουν να κάνουν,
- ✓ Να προσφέρει στα παιδιά εμπειρίες, υλικά και ιδέες, έτσι ώστε να ανακαλύπτουν μόνα τους διάφορα πράγματα μέσω των ποικίλων γνωστικών αντικειμένων,
- ✓ Να καθοδηγεί τα νήπια και να τα συμβουλεύει όποτε αυτό είναι απαραίτητο,
- ✓ Να ενισχύει τη συνεργασία των παιδιών, να προωθεί την τήρηση των κανόνων, κλπ,
- ✓ Να ενισχύει την αυτοαντίληψή τους και να τα προωθεί στην κατασκευή μιας καλής εικόνας εαυτού,
- ✓ Να αποτελεί πρότυπο για τα νήπια όσον αφορά τις διαπροσωπικές σχέσεις,
- ✓ Να κάνει συστηματικές παρατηρήσεις και καταγραφές όσον αφορά τα παιδιά και να αξιολογεί τα προγράμματα.

³⁹ Βιβλίο της Νηπιαγωγού, www.pi-schools.gr

Η νηπιαγωγός πρέπει να συνεργάζεται με τα παιδιά προκειμένου να οικοδομηθεί η γνώση, να διευκολύνει τη μάθηση μέσω διαφόρων τρόπων, υλικών και δραστηριοτήτων, να παρατηρεί τα παιδιά για να κατανοήσει και να διευκολύνει την ανάπτυξή τους, να μοιράζεται τις παρατηρήσεις της με τη συνάδελφό της, να είναι μεσολαβήτρια στην οικογένεια, στους συνομήλικους και στην ευρύτερη κοινωνία.⁴⁰

⁴⁰ Ντολιοπούλου, Ε., (επιμ.)(2003). Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο Στην Ελλάδα και σε 12 άλλες χώρες, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σελ. 33-34

Β' ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρακτικό μέρος αποτελείται από δύο ενότητες : το ερωτηματολόγιο και τις δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο του Πτελεού.

Επειδή όπως προανέφερα δεν έχουν γίνει πολλές μελέτες για το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο, οπότε δεν είναι ξεκάθαρο για το ποια γνωστικά αντικείμενα πρέπει να διδάσκονται στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο. Το ερωτηματολόγιο περιέχει 7 ερωτήσεις, οι οποίες απευθύνονται στη νηπιαγωγό και το περιεχόμενό τους αφορά κυρίως στο πρόγραμμα που ακολουθείται, όπως επίσης και τη καταλληλότητα των Εικαστικών στο απογευματινό πρόγραμμα. Με το ερωτηματολόγιο προσπαθήσαμε να δούμε ποια γνωστικά αντικείμενα προτιμούν οι νηπιαγωγοί, προκειμένου να επιτύχουν το καλύτερο αποτέλεσμα για τα παιδιά, αν συνδέουν τα Εικαστικά με άλλα γνωστικά αντικείμενα, αν οργανώνουν δραστηριότητες των Εικαστικών και σε ποια χρονική στιγμή της ημέρας, κλπ. Στη συνέχεια γίνεται η ανάλυση του ερωτηματολογίου στην οποία φαίνονται οι προτιμήσεις των νηπιαγωγών για το πρόγραμμα του Ολοήμερου και κάποια διαγράμματα με τις προτιμήσεις τους.

Στόχος του ερωτηματολογίου ήταν να δοθούν κάποιες απαντήσεις από τις νηπιαγωγούς για το πρόγραμμα το οποίο ακολουθείται στα Ολοήμερα Νηπιαγωγεία, επειδή από το υπουργείο δεν έχει δοθεί ξεκάθαρα. Πάνω στις απαντήσεις των νηπιαγωγών στηρίχτηκα για να οργανώσω τις δραστηριότητες που έκανα στο νηπιαγωγείο.

Στη δεύτερη ενότητα παρουσιάζονται οι δραστηριότητες που πραγματοποίησα στο νηπιαγωγείο του Πτελεού, με τους στόχους που τέθηκαν για κάθε δραστηριότητα, τα υλικά και τη μέθοδο που χρησιμοποιήθηκαν, την αφορμή με την οποία ξεκινήσαμε τη δραστηριότητα και η πορεία της. Έπειτα φαίνεται ένας πίνακας για κάθε

δραστηριότητα, στον οποίο φαίνονται τα αποτελέσματά της, όπως επίσης και φωτογραφικό υλικό με την πορεία των κατασκευών από τα παιδιά και κάποια αποτελέσματά τους.

Στόχος των δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν στο νηπιαγωγείο ήταν να δούμε εάν το γνωστικό αντικείμενο των Εικαστικών μπορεί να ενταχθεί με επιτυχία στο απογευματινό πρόγραμμα και εάν τα παιδιά μπορούν να αντεπεξέλθουν με επιτυχία στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Μετά την επεξεργασία του ερωτηματολογίου μας προέκυψαν τα κάτωθι αποτελέσματα:

- ✓ Ερωτηματολόγια δόθηκαν 22 και πήραμε 14 απαντήσεις .
- ✓ Οι νηπιαγωγοί που μας απάντησαν ήταν
 - 2 νηπιαγωγοί με 0-10 έτη εργασίας
 - 8 νηπιαγωγοί με 10-20 έτη εργασίας
 - 4 νηπιαγωγοί με 20-30 έτη εργασίας.

Και από αυτούς οι 13 με δύο χρόνια εκπαίδευσης και μόνο μια τέσσερα χρόνια εκπαίδευσης. Οι 10 είχαν κάνει εξομοίωση και καμία δεν έκανε Μεταπτυχιακό ή Διδακτορικό. Από ξένες γλώσσες: Αγγλικά:10 από τις οποίες η μία είναι κάτοχος του Proficiency, οι πέντε του Lower και υπάρχουν τέσσερις που δεν διευκρινίζουν. Γαλλικά:2 οι οποίες δεν διευκρινίζουν για πτυχίο.

1^Η ΕΡΩΤΗΣΗ:

«Με ποιες δραστηριότητες ασχολούνται τα παιδιά στο νηπιαγωγείο και ιδιαίτερα στο ολοήμερο(στις ώρες μεταξύ 12:15-15:45);»πήραμε τις απαντήσεις. Από τα 14 νηπιαγωγεία

- ✓ τα 12 ασχολούνται με τα Εικαστικά
- ✓ τα 9 με Παιδική Λογοτεχνία
- ✓ τα 5 με Φυσική Αγωγή
- ✓ τα 3 με Θεατρική Αγωγή
- ✓ τα 3 με Δραματοποίηση
- ✓ τα 6 με Μουσική
- ✓ το 1 με Κουκλοθέατρο
- ✓ τα 4 με Ελεύθερο Παιχνίδι
- ✓ το 1 με Γεωγραφία
- ✓ τα 4 με Μαθηματικά
- ✓ τα 3 με Κατασκευές
- ✓ το 1 με Ασκήσεις Λόγου
- ✓ το 1 με Βιβλιοθήκη
- ✓ τα 3 με Γλώσσα-Γραφή

Σ' όλα τα νηπιαγωγεία υπάρχει ένας συνδυασμός από δραστηριότητες. Αλλά στα περισσότερα νηπιαγωγεία αναπτύσσονταν δραστηριότητες σχετικά με τα εικαστικά και μετά έρχονταν η παιδική λογοτεχνία. Χρησιμοποιούν τις δραστηριότητες αυτές επειδή τα παιδιά είναι κουρασμένα και οι δραστηριότητες αυτές είναι πιο ξεκούραστες, ευχάριστες και βοηθούν τα παιδιά να χαλαρώσουν. Επίσης για τα Εικαστικά αναφέρεται ότι τα παιδιά είναι απασχολημένα μετά από την

αλλαγή της νηπιαγωγού. Επιπλέον τα παιδιά χαλαρώνουν μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες στις οποίες λειτουργούν μεμονωμένα ή σε μικρές ομάδες.

2^Η ΕΡΩΤΗΣΗ:

Στο νηπιαγωγείο σας οργανώνετε δραστηριότητες των Εικαστικών;

14 ΝΑΙ

0 ΟΧΙ

Αν απαντήσατε ΝΑΙ δικαιολογήστε ποια χρονική στιγμή και για ποιο λόγο επιλέγετε να κάνετε Εικαστικά εκείνη την ώρα;

Από τις 14 θετικές απαντήσεις που έλαβα οι 2 απάντησαν πως προτιμούν να κάνουν Εικαστικά τις ώρες μεταξύ 11:30-12:00 και 15:00-15:30, 2 απάντησαν όλες τις ώρες, 3 μετά από το μεσημεριανό φαγητό, 2 πριν από το μεσημεριανό φαγητό, 3

στις ελεύθερες δραστηριότητες, 2 μετά από το πρωινό, 3 μετά από τη χαλάρωση και 2 τις ώρες μεταξύ 9:30-13:00.

Αιτιολόγηση: Για να χαλαρώσουν τα παιδιά, για να συνδέσουν με κάποιο άλλο γνωστικό αντικείμενο τα Εικαστικά ή είναι απόρροια κάποιου άλλου γνωστικού αντικειμένου, επειδή είναι κουρασμένα και δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν σε δύσκολες δραστηριότητες, κατά τη διάρκεια της αλλαγής της νηπιαγωγού, μετά από τη χαλάρωση, για να γίνει αποσυμπίεση της εσωτερικότητας του νηπίου, γιατί η ώρα προσφέρεται, για να είναι ξεκούραστα και να εργάζονται με περισσότερη όρεξη.

3^Η ΕΡΩΤΗΣΗ:

Συνδέετε τα Εικαστικά με άλλα γνωστικά αντικείμενα;

14 ΝΑΙ

0 ΟΧΙ

Αν απαντήσατε ΝΑΙ, δικαιολογήστε αν υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ των γνωστικών αντικειμένων που διδάσκετε στο νηπιαγωγείο.

Από τις 14 απαντήσεις τρεις νηπιαγωγοί αναφέρουν ότι υπάρχει αλληλεπίδραση, αλλά όχι πάντα, δηλαδή όχι με όλα τα γνωστικά αντικείμενα. Οι υπόλοιπες νηπιαγωγοί λένε πως όλοι οι τομείς αλληλεξαρτώμενοι, πως ο ένας οδηγεί στον άλλο και μια νηπιαγωγός αναφέρει πως τα Εικαστικά συνδέονται με τα Μαθηματικά, τις Φυσικές Επιστήμες, κ.α.

4^Η ΕΡΩΤΗΣΗ:

Πιστεύετε ότι τα Εικαστικά ευνοούνται περισσότερο:

Από τις 14 νηπιαγωγούς δύο αναφέρουν πως τα Εικαστικά ευνοούνται μόνο το πρωί, έξι αναφέρουν πως ευνοούνται μόνο το μεσημέρι, ενώ έξι πιστεύουν πως ευνοούνται και το πρωί και το μεσημέρι.

Δικαιολογήστε το.

- ✓ Οι νηπιαγωγοί που απαντούν πρωί δικαιολογούν ότι: τα παιδιά είναι ξεκούραστα και εργάζονται με περισσότερη όρεξη και δημιουργικότητα.
- ✓ Οι νηπιαγωγοί που απαντούν μεσημέρι δικαιολογούν: επειδή τα παιδιά χαλαρώνουν είναι πιο ξεκούραστο αντικείμενο για το μεσημέρι. Τα Εικαστικά τα ξεκουράζουν πνευματικά.
- ✓ Οι νηπιαγωγοί που απαντούν και τα δύο δικαιολογούν: το πρωί μπορούν να ευνοηθούν δραστηριότητες όπως το καβαλέτο και κατασκευές συσχετιζόμενες με κάποιο άλλο γνωστικό αντικείμενο. Το μεσημέρι γίνονται πιο χαλαρές δραστηριότητες, όπως το ελεύθερο σχέδιο ή ότι το πρωί τα παιδιά είναι πιο ξεκούραστα και το μεσημέρι χαλαρώνουν. Επίσης υπάρχει η άποψη πως τα Εικαστικά γίνονται όταν τα παιδιά είναι κουρασμένα και δεν μπορεί να γίνει κάποιο άλλο γνωστικό αντικείμενο και πως το μεσημέρι πρέπει να γίνονται απλά πράγματα.

5^Η ΕΡΩΤΗΣΗ:

Τι ρόλο πιστεύετε ότι παίζουν τα Εικαστικά στο νηπιαγωγείο;

Οι περισσότερες απαντούν πολύ σημαντικό και συμπληρώνουν: αναπτύσσουν τη φαντασία τους, τη δημιουργικότητα τους, γνωρίζουν διάφορα υλικά, τα βοηθούν να εκφράζονται, να αποβάλλουν την ένταση της ημέρας, εξασκούν τη λεπτή κινητικότητα, εξωτερικεύουν τον εσωτερικό τους κόσμο, απελευθερώνουν τα συναισθήματά τους μέσω της αυθόρμητης και πηγαίας έκφρασης, για να χρησιμοποιούν τα χέρια τους, να βλέπουν ότι καταφέρνουν να κάνουν κάτι, ξεκουράζουν τα παιδιά, τους δημιουργούν το αίσθημα της αυτοπεποίθησης αφού βλέπουν ότι καταφέρνουν να κάνουν κάτι μόνα τους.

6^Η ΕΡΩΤΗΣΗ:

Μπορείτε να αναφέρετε κάποιες δραστηριότητες για τις απογευματινές ώρες στο νηπιαγωγείο;

8 απάντησαν Κολλάζ (Ποσοστό 57,1%)

4 απάντησαν Ελεύθερο Σχέδιο (Ποσοστό 28,5%)

- 3 απάντησαν Ψαλίδι (Ποσοστό 21,4%)
- 2 απάντησαν Κατασκευές (Ποσοστό 14,2%)
- 5 απάντησαν Ζωγραφική (Ποσοστό 35,7%)
- 5 απάντησαν Καβαλέτο (Ποσοστό 35,7%)
- 1 απάντησε Ιχνογράφημα με διάφορα υλικά (Ποσοστό 7.1%)
- 1 απάντησε Mobils (Ποσοστό 7.1%)
- 1 απάντησε εικονογράφιση ιστοριών(Ποσοστό 7.1%)
- 2 απάντησαν Τύπωμα (Ποσοστό 14,2%)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Από το ερωτηματολόγιο που δόθηκε στα Ολοήμερα Νηπιαγωγεία του Βόλου, κατέληξα σε κάποια συμπεράσματα:

- ❖ Οι περισσότερες νηπιαγωγοί τις απογευματινές ώρες ασχολούνται με τα Εικαστικά και ακολουθούν η Παιδική Λογοτεχνία, η Μουσική, κλπ. Οπότε οι περισσότερες νηπιαγωγοί ασχολούνται με ξεκούραστα γνωστικά αντικείμενα το μεσημέρι και αφήνουν τα πιο δύσκολα για τις πρωινές ώρες.
- ❖ Όλες οι νηπιαγωγοί οργανώνουν στα νηπιαγωγεία τους δραστηριότητες των Εικαστικών.
- ❖ Όλες οι νηπιαγωγοί βρίσκουν ότι τα Εικαστικά αλληλεπιδρούν και με άλλα γνωστικά αντικείμενα, αν όχι με όλα, με τα περισσότερα.
- ❖ Οι νηπιαγωγοί πιστεύουν πως τα Εικαστικά ευνοούνται περισσότερο το μεσημέρι, επειδή είναι πιο ξεκούραστα για τα παιδιά.
- ❖ Οι νηπιαγωγοί πιστεύουν πως τα Εικαστικά παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στο νηπιαγωγείο, επειδή εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους, τα ξεκουράζουν, κλπ.
- ❖ Όσον αφορά τις δραστηριότητες που προτείνουν οι νηπιαγωγοί για τις απογευματινές ώρες του νηπιαγωγείου, οι περισσότερες αναφέρουν πως οι καταλληλότερες είναι κολλάζ, ζωγραφική, καβαλέτο και ελεύθερο σχέδιο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με την έρευνα που έγινε με τα ερωτηματολόγια και λαμβάνοντας υπόψη τις θεωρίες των παιδαγωγών που ισχύουν από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα, δημιουργήθηκαν οι εξής δραστηριότητες για παιδιά που παρακολουθούν το ολοήμερο νηπιαγωγείο. Οι δραστηριότητες αυτές αφορούν στα Εικαστικά και υλοποιήθηκαν στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο του Πτελεσού το οποίο αποτελείται από 11 παιδιά.

Για κάποιες δραστηριότητες η ιδέα προέκυψε από τη γιορτή δύο κοριτσιών από το νηπιαγωγείο με το όνομα Ελένη και τα παιδιά ενθουσιάστηκαν με την ιδέα να γίνει ένα πάρτι στο σχολείο προς τιμή τους.

Οι δραστηριότητες που είναι 10 στον αριθμό δημιουργήθηκαν για να υλοποιηθούν τις απογευματινές ώρες και είναι όλες δραστηριότητες Εικαστικών. Κάποιες από αυτές δημιουργήθηκαν για να υποστηρίξουμε μια γιορτή που θα γινόταν στο νηπιαγωγείο και κάποιες για να δούμε εάν τα παιδιά ψυχαγωγούνται με τα Εικαστικά και αν τους αρέσουν οι δραστηριότητες τέτοιου είδους γενικότερα.

Στόχος μας ήταν να ευαισθητοποιήσουμε τα παιδιά για τις γιορτές των φίλων μας και να δραστηριοποιηθούμε και να νιώσουμε υπεύθυνοι για τη γιορτή που θα οργανώναμε προς τιμήν τους.

1^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Εικαστικά

ΣΤΟΧΟΣ: Να φτιάξουν τα παιδιά προσκλητήρια χρησιμοποιώντας ψαλίδι και χαρτί.

ΜΕΘΟΔΟΣ: καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

ΥΛΙΚΑ: χαρτόνια, ψαλίδια

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Να κατασκευάσουν τα παιδιά προσκλητήρια για να καλέσουν τους φίλους τους στο πάρτι.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Δίνονται στα παιδιά χαρτόνια σε σχήμα που θέλουν, κόβουν ένα κομμάτι από το εσωτερικό του για να κατασκευάσουν στόμα, έπειτα να ζωγραφίσουν ένα πρόσωπο και να γράψουν μέσα ότι θέλουν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 1^{ΗΣ} ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

<u>Γενικά Ερωτήματα</u>	<u>Αριθμός Παιδιών</u>	<u>Σχόλια-Αντιδράσεις Παιδιών</u>
Η δραστηριότητα ήταν ελκυστική;	Όλα.	Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν με το σχήμα της κάρτας επειδή φτιάξαμε ένα στόμα στις σχισμές της.
Η δραστηριότητα ήταν γόνιμη;	Όλα.	Ναι. Έμαθαν να φτιάχνουν και έναν άλλο τύπο κάρτας, εκτός από τον κλασικό.
Υπήρχε ποικιλία αποτελεσμάτων;	Λίγα.	Υπήρχε ποικιλία ως προς τα χρώματα των καρτών και τα πρόσωπα. Το στόμα ακολουθήθηκε από όλα τα παιδιά.
Μέσα από τη δραστηριότητα τα παιδιά εκφράστηκαν;	Όλα.	Πιστεύω πως ναι. Το κάθε παιδί δημιούργησε μια κάρτα της αρεσκείας του.
Η δραστηριότητα ήταν διαθεματική;	Όλα.	Έχει σχέση με πάρτι που οργανώθηκε στο νηπιαγωγείο και ακολουθούν κι άλλες δραστηριότητες σχετικές με το θέμα αυτό.
Η δραστηριότητα ήταν πρωτότυπη;	Όλα.	Ήταν πρωτότυπη επειδή τα παιδιά δεν είχαν ξαναφτιάξει κάρτες με στόμα.
<u>Ειδικά Ερωτήματα</u>		
Μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε	Όλα.	Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

Η παρουσίαση ήταν πλήρης ή ελλιπής;	Όλα.	Η παρουσίαση ήταν πλήρης.
Τα συμπληρωματικά-δευτερεύοντα υλικά βοήθησαν στη διεκπεραίωση της δραστηριότητας;		Δεν υπήρχαν.
Τα δευτερεύοντα υλικά ήταν περιττά, λίγα ή αρκετά;		Δεν υπήρχαν.
Η προηγούμενη δραστηριότητα βοήθησε;		Ήταν η πρώτη δραστηριότητα.
Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά ή αρνητικά;	Όλα.	Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά γιατί ενθουσιάστηκαν με την ιδέα του πάρτι.
Οι συνήθειες των παιδιών του νηπιαγωγείου(αν υπήρχαν), επηρέασαν τη δραστηριότητα;		Η δραστηριότητα δεν επηρεάστηκε από κάτι.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Εικόνα 1: Κατασκευάζοντας τις κάρτες

Εικόνα 2: Κατασκευάζοντας τις κάρτες

Εικόνα 3: Τα παιδιά με τις κάρτες τους

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Εικόνα 4: Κάρτα

Εικόνα 5: Κάρτα

2^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Εικαστικά

ΣΤΟΧΟΣ: Να χρησιμοποιήσουν τα παιδιά κουτιά για να φτιάξουν δώρα.

ΜΕΘΟΔΟΣ: καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

ΥΛΙΚΑ: κουτιά, χαρτί γκοφρέ, κορδέλες

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Θα φτιάξουμε μόνοι τους τα δώρα για τη γιορτή του φίλου τους.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Θα δώσω στα παιδιά κουτιά και θα τους πω πως πρέπει να φτιάξουν δώρα για να τα χαρίσουν στο φίλο τους. Τα κουτιά θα ντυθούν με χαρτί γκοφρέ και θα τυλιχτούν με κορδέλα. Μέσα θα έχουν βάλει μια ζωγραφιά που θα έχουν φτιάξει νωρίτερα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 2^{ΗΣ} ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

<u>Γενικά Ερωτήματα</u>	<u>Αριθμός Παιδιών</u>	<u>Σχόλια-Αντιδράσεις Παιδιών</u>
Η δραστηριότητα ήταν ελκυστική;	Όλα.	Ναι. Άρεσε σε όλα τα παιδιά.
Η δραστηριότητα ήταν γόνιμη;	Αρκετά.	Όχι ιδιαίτερα. Βρισκόμαστε στο τέλος της χρονιάς και τα παιδιά είχαν κάνει ξανά περιτυλίγματα.
Υπήρχε ποικιλία αποτελεσμάτων;	Λίγα.	Όχι. Τα παιδιά απλά τύλιξαν τα κουτιά με τον ίδιο τρόπο. Η μόνη ποικιλία ήταν ως τους το χρώμα και τα σχήματα τους κορδέλας.
Μέσα από τη δραστηριότητα τα παιδιά εκφράστηκαν;	Όλα.	Τα παιδιά εξέφρασαν τα συναισθήματά τους όσον αφορά στα παιδιά για τα οποία φαινόταν το πάρτι μέσα από τους ζωγραφιές τους και από τον τρόπο με τον οποίο τύλιξαν τα δώρα.
Η δραστηριότητα ήταν διαθεματική;	Όλα.	Ήταν. Έχει σχέση με το πάρτι που θα έκαναν.
Η δραστηριότητα ήταν πρωτότυπη;	Αρκετά.	Πρωτότυπη ως τους την κατασκευή των δώρων, αλλά όχι ως τους το περιτύλιγμα.
<u>Ειδικά Ερωτήματα</u>		
Μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε	Όλα.	Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός
Η παρουσίαση ήταν πλήρης ή ελλιπής;	Όλα.	Η παρουσίαση που έγινε ήταν πλήρης.

Τα συμπληρωματικά-δευτερεύοντα υλικά βοήθησαν στη διεκπεραίωση τους δραστηριότητας;		Δεν υπήρχαν.
Τα δευτερεύοντα υλικά ήταν περιττά, λίγα ή αρκετά;		Δεν υπήρχαν.
Η προηγούμενη δραστηριότητα βοήθησε;	Αρκετά.	Δεν σχετίζεται η μια δραστηριότητα με την άλλη, παρά μόνο στο ότι γίνεται προετοιμασία για το ίδιο θέμα.
Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά ή αρνητικά;	Όλα.	Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά, επειδή τους άρεσε η ιδέα να φτιάξουν δώρα.
Οι συνήθειες των παιδιών του νηπιαγωγείου(αν υπήρχαν), επηρέασαν τη δραστηριότητα;		Όχι.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Εικόνα 6: Ετοιμάζοντας τα δώρα των εορταζόμενων

Εικόνα 7: Κόβοντας τα περιτολίγματα

Εικόνα 8: Τυλίγοντας τα δώρα

3^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Εικαστικά

ΣΤΟΧΟΣ: Να φτιάξουν τα παιδιά φαγητό για να κάνουν πάρτι-έκπληξη σε κάποιο παιδί που γιορτάζει ή έχει γενέθλια.

ΜΕΘΟΔΟΣ: καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

ΥΛΙΚΑ: μπισκότα, μαρμελάδα

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Το πάρτι για τα γενέθλια ή τη γιορτή ενός παιδιού στο νηπιαγωγείο.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Δίνονται στα παιδιά μπισκότα και τους ζητείται να φτιάξουν καναπεδάκια, έτσι ώστε να έχουν φαγητό για το πάρτι του φίλου τους. Τα παιδιά δίνουν στα ψωμάκια τη μορφή που τους αρέσει και έπειτα το διακοσμούν φτιάχνοντας προσωπάκια με μαρμελάδα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 3^{ΗΣ} ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

<u>Γενικά Ερωτήματα</u>	<u>Αριθμός Παιδιών</u>	<u>Σχόλια-Αντιδράσεις Παιδιών</u>
Η δραστηριότητα ήταν ελκυστική;	Όλα.	Άρεσε αρκετά στα παιδιά.
Η δραστηριότητα ήταν γόνιμη;	Όλα.	Ναι. Τα παιδιά έμαθαν να ζωγραφίζουν και με άλλο τρόπο εκτός από τους μαρκαδόρους τους.
Υπήρχε ποικιλία αποτελεσμάτων;	Όλα.	Το κάθε παιδί έφτιαξε το δικό του πρόσωπο.
Μέσα από τη δραστηριότητα τα παιδιά εκφράστηκαν;	Όλα.	Εκφράστηκαν μέσα από τη δημιουργία κάποιων προσώπων.
Η δραστηριότητα ήταν διαθεματική;	Όλα.	Είχε σχέση με το πάρτι που θα οργανωνόταν στην τάξη.
Η δραστηριότητα ήταν πρωτότυπη;	Όλα.	Ήταν πρωτότυπη. Δεν είχαν ζωγραφίσει ξανά με μαρμελάδα και πρώτη φορά έφτιαχναν φαγητό.
<u>Ειδικά Ερωτήματα</u>		
Μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε	Όλα.	Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός
Η παρουσίαση ήταν πλήρης ή ελλιπής;	Όλα.	Η παρουσίαση ήταν πλήρης.
Τα συμπληρωματικά-δευτερεύοντα υλικά βοήθησαν στη		Δεν υπήρχαν.

διεκπεραίωση της δραστηριότητας;		
Τα δευτερεύοντα υλικά ήταν περιττά, λίγα ή αρκετά;		Δεν υπήρχαν.
Η προηγούμενη δραστηριότητα βοήθησε;	Λίγα.	Όχι ιδιαίτερα.
Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά ή αρνητικά;	Όλα.	Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν πολύ θετικά στη διεξαγωγή της δραστηριότητας.
Οι συνήθειες των παιδιών του νηπιαγωγείου(αν υπήρχαν), επηρέασαν τη δραστηριότητα;		Όχι.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Εικόνα 9: Φτιάχνοντας πρόσωπα για το φαγητό

Εικόνα 10: Φτιάχνοντας το φαγητό

Εικόνα 11: Το φαγητό είναι έτοιμο

4^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Εικαστικά

ΣΤΟΧΟΣ: Να χρησιμοποιήσουν τα παιδιά διάφορα υλικά για να κάνουν κολλάζ.

ΜΕΘΟΔΟΣ: καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

ΥΛΙΚΑ: βότσαλα, τέμπερες, κόλλες, χαρτόνια

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Να χρησιμοποιήσουν τα παιδιά καλοκαιρινά υλικά για να κατασκευάσουν μια κορνίζα.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Θα δοθούν στα παιδιά όλα τα προαναφερθέντα υλικά, προκειμένου να τα συνθέσουν, να τα κολλήσουν και να δημιουργήσουν μια καλοκαιρινή κορνίζα, στην οποία θα βάλουν μέσα μια καλοκαιρινή τους φωτογραφία.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 4^{ΗΣ} ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

<u>Γενικά Ερωτήματα</u>	<u>Αριθμός Παιδιών</u>	<u>Σχόλια-Αντιδράσεις Παιδιών</u>
Η δραστηριότητα ήταν ελκυστική;	Όλα.	Η δραστηριότητα άρεσε πολύ στα παιδιά επειδή θύμιζε καλοκαίρι.
Η δραστηριότητα ήταν γόνιμη;	Όλα.	Η δραστηριότητα ήταν γόνιμη.
Υπήρχε ποικιλία αποτελεσμάτων;	Λίγα.	Όχι. Όλα τα παιδιά έφτιαξαν πανομοιότυπες κορνίζες σύμφωνα με τις οδηγίες που τους δόθηκαν.
Μέσα από τη δραστηριότητα τα παιδιά εκφράστηκαν;	Αρκετά.	Πιστεύω πως εκφράστηκαν.
Η δραστηριότητα ήταν διαθεματική;		Όχι. Απλά συνδέεται με το καλοκαίρι που πλησιάζει.
Η δραστηριότητα ήταν πρωτότυπη;	Όλα.	Ήταν πρωτότυπη, επειδή στα παιδιά αρέσει το καλοκαίρι.
<u>Ειδικά Ερωτήματα</u>		
Μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε	Όλα.	Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός
Η παρουσίαση ήταν πλήρης ή ελλιπής;	Όλα.	Η παρουσίαση ήταν πλήρης.
Τα συμπληρωματικά-δευτερεύοντα υλικά βοήθησαν στη διεκπεραίωση της δραστηριότητας;		Δεν υπήρχαν.

Τα δευτερεύοντα υλικά ήταν περιττά, λίγα ή αρκετά;		Δεν υπήρχαν.
Η προηγούμενη δραστηριότητα βοήθησε;		Όχι. Οι δραστηριότητες ήταν ασύνδετες μεταξύ τους.
Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά ή αρνητικά;	Όλα.	Λειτούργησαν πολύ θετικά στη διεξαγωγή της όλης δραστηριότητας.
Οι συνήθειες των παιδιών του νηπιαγωγείου(αν υπήρχαν), επηρέασαν τη δραστηριότητα;		Όχι.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Εικόνα 12: Κορνίζες με καλοκαιρινά υλικά

Εικόνα 13: Κορνίζες με καλοκαιρινά υλικά

5^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Εικαστικά

ΣΤΟΧΟΣ: Να κόψουν τα παιδιά κομμάτια από περιοδικά ή να φτιάξουν μπαλίτσες από γκοφρέ χαρτί και με την τεχνική του κολλάζ να κατασκευάσουν φρούτα και έπειτα να γράψουν το όνομά τους(των φρούτων).

ΜΕΘΟΔΟΣ: καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

ΥΛΙΚΑ: μπαλίτσες από γκοφρέ χαρτί, χαρτιά Α4, κόλλες, ψαλίδια

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Η κατασκευή ενός βιβλίου για τα φρούτα, όπου θα είναι συγκεντρωμένα όλα τα φρούτα όλων των εποχών.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Δίνονται στα παιδιά χαρτιά Α4, περιοδικά και γκοφρέ χαρτιά και προσπαθούν με αυτά να κατασκευάσουν φρούτα(πορτοκάλια, μήλα, αχλάδια, κλπ). Τα φρούτα που θα κατασκευάσουν θα ενωθούν μεταξύ τους και θα σχηματίσουν ένα βιβλίο, όπου όλα τα παιδιά θα συνεργαστούν για να φτιάξουν το εξώφυλλό του. Κάτω από κάθε εικόνα θα γράψουν το όνομα του φρούτου για να μπορούν να το ξεχωρίζουν(ή να το αντιγράψουν από κάποια καρτέλα).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 5^{ΗΣ} ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

<u>Γενικά Ερωτήματα</u>	<u>Αριθμός Παιδιών</u>	<u>Σχόλια-Αντιδράσεις Παιδιών</u>
Η δραστηριότητα ήταν ελκυστική;	Όλα.	Τα παιδιά ενδιαφέρθηκαν για τη δραστηριότητα και φάνηκε να τους αρέσει.
Η δραστηριότητα ήταν γόνιμη;	Όλα.	Πιστεύω πως η δραστηριότητα ήταν γόνιμη επειδή τα παιδιά έφτιαξαν πρώτη φορά ένα βιβλίο δικό τους που αφορούσε στα φρούτα.
Υπήρχε ποικιλία αποτελεσμάτων;	Όλα.	Το κάθε παιδί επέλεξε και έφτιαξε το δικό του φρούτο, οπότε υπήρχε ποικιλία στο αποτέλεσμα.
Μέσα από τη δραστηριότητα τα παιδιά εκφράστηκαν;	Όλα.	Σαφώς και τα παιδιά εκφράστηκαν δημιουργώντας το φρούτο που προτιμούν περισσότερο.
Η δραστηριότητα ήταν διαθεματική;	Όλα.	Ήταν, επειδή υπήρχαν και άλλες δραστηριότητες με θέμα τα φρούτα.
Η δραστηριότητα ήταν πρωτότυπη;	Όλα.	Επειδή οι δραστηριότητες έγιναν στο τέλος σχεδόν του έτους, τα παιδιά είχαν κάνει ξανά για τα

		φρούτα. Το μόνο πρωτότυπο ήταν η δημιουργία του βιβλίου που αφορούσε στα φρούτα.
<u>Ειδικά Ερωτήματα</u>		
Μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε	Όλα.	Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός
Η παρουσίαση ήταν πλήρης ή ελλιπής;	Όλα.	Η παρουσίαση που έγινε στα παιδιά ήταν πλήρης.
Τα συμπληρωματικά-δευτερεύοντα υλικά βοήθησαν στη διεκπεραίωση της δραστηριότητας;		Δεν υπήρχαν δευτερεύοντα υλικά στη δραστηριότητα.
Τα δευτερεύοντα υλικά ήταν περιττά, λίγα ή αρκετά;		Δεν υπήρχαν δευτερεύοντα υλικά στη δραστηριότητα.
Η προηγούμενη δραστηριότητα βοήθησε;	Καθόλου.	Όχι.
Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά ή αρνητικά;	Όλα.	Τα παιδιά αντέδρασαν θετικά γιατί τους άρεσε η ιδέα της κατασκευής του βιβλίου.
Οι συνήθειες των παιδιών του νηπιαγωγείου(αν υπήρχαν), επηρέασαν τη δραστηριότητα;		Καθόλου. Τα παιδιά ανταπεξήλθαν πολύ καλά στη δραστηριότητα.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Εικόνα 14: Ζωγραφίζοντας τα φρούτα

Εικόνα 15: Γράφουμε τα ονόματα των φρούτων

Εικόνα 16: Το βιβλίο των φρούτων είναι έτοιμο

6^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Εικαστικά

ΣΤΟΧΟΣ: Να χρησιμοποιήσουν τα παιδιά διάφορα υλικά προκειμένου να φτιάξουν το δικό τους σουπλά.

ΜΕΘΟΔΟΣ: καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

ΥΛΙΚΑ: χαρτόνια, δαχτυλομπογιές

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Κατασκευή σουπλά για να τρώμε επάνω.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Δίνουμε στα παιδιά χαρτί του μέτρου και δαχτυλομπογιές για να κατασκευάσουν το δικό τους σουπλά και να μην κάνουν ψίχουλα. Αφού τελειώσουν το έργο τους και στεγνώσει θα το τυλίξουμε με ζελατίνη για να μην χαλάσει.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 6^{ΗΣ} ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

<u>Γενικά Ερωτήματα</u>	<u>Αριθμός Παιδιών</u>	<u>Σχόλια-Αντιδράσεις Παιδιών</u>
Η δραστηριότητα ήταν ελκυστική;	Όλα.	Οι αντιδράσεις των παιδιών έδειξαν πως ναι.
Η δραστηριότητα ήταν γόνιμη;	Όλα.	Ήταν γόνιμη γιατί τα σουπλά χρησιμοποιήθηκαν πραγματικά για να τρώνε τα παιδιά.
Υπήρχε ποικιλία αποτελεσμάτων;	Όλα.	Υπήρχε ποικιλία ως προς το σχήμα, τα χρώματα, τα σχέδια με τα οποία τα διακόσμησαν.
Μέσα από τη δραστηριότητα τα παιδιά εκφράστηκαν;	Όλα.	Ναι. Τα παιδιά εκφράστηκαν.
Η δραστηριότητα ήταν διαθεματική;	Όλα.	Ναι. Ήταν μέρος μιας σειράς δραστηριοτήτων σχετικές με τα φρούτα και το φαγητό.
Η δραστηριότητα ήταν πρωτότυπη;	Όλα.	Ήταν πρωτότυπη. Τα παιδιά δεν είχαν φτιάξει ξανά κάτι παρόμοιο.
<u>Ειδικά Ερωτήματα</u>		
Μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε	Όλα.	Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός
Η παρουσίαση ήταν πλήρης ή ελλιπής;	Όλα.	Η παρουσίαση ήταν πλήρης.
Τα συμπληρωματικά-δευτερεύοντα υλικά βοήθησαν στη		Δεν υπήρχαν δευτερεύοντα υλικά.

διεκπεραίωση της δραστηριότητας;		
Τα δευτερεύοντα υλικά ήταν περιττά, λίγα ή αρκετά;		Δεν υπήρχαν δευτερεύοντα υλικά.
Η προηγούμενη δραστηριότητα βοήθησε;	Όλα.	Βοήθησε στο ότι τα παιδιά είχαν ήδη δει τα φρούτα και έτσι κατάλαβαν τι έπρεπε περίπου να κάνουν.
Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά ή αρνητικά;	Όλα.	Λειτούργησαν θετικά.
Οι συνήθειες των παιδιών του νηπιαγωγείου(αν υπήρχαν), επηρέασαν τη δραστηριότητα;		Δεν την επηρέασαν καθόλου.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Εικόνα 17: Κόβοντας τα σουπλά

Εικόνα 18: Ζωγραφίζοντας τα σουπλά

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Εικόνα 19: Ένα σουπλά σε σχήμα καρδιάς

Εικόνα 20: Στρογγυλό σουπλά με σπιτάκι

Εικόνα 21: Ορθογώνιο σουπλά με σπίτι και λουλούδια

7^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Εικαστικά

ΣΤΟΧΟΣ: Να πλάσουν τα παιδιά ζυμάρι, ώστε να κατασκευάσουν διάφορα φρούτα.

ΜΕΘΟΔΟΣ: καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

ΥΛΙΚΑ: ζυμάρι

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Μετά από το φαγητό θέλουμε να φάμε ένα φρουτάκι για να δροσιστούμε λίγο πριν πάμε για ύπνο.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Δίνεται στα παιδιά ζυμάρι, αφού πριν έχουν δει πως είναι τα φρούτα. Καλούνται να κατασκευάσουν με το ζυμάρι φρούτα, τα οποία αρχικά θα ψηθούν και μετά θα χρωματιστούν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 7^{ΗΣ} ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

<u>Γενικά Ερωτήματα</u>	<u>Αριθμός Παιδιών</u>	<u>Σχόλια-Αντιδράσεις Παιδιών</u>
Η δραστηριότητα ήταν ελκυστική;	Όλα.	Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν πολύ με τη δραστηριότητα, αφού τους δόθηκε πρώτη φορά η ευκαιρία να δουλέψουν με ζυμάρι.
Η δραστηριότητα ήταν γόνιμη;	Όλα.	Ήταν γόνιμη αφού τα παιδιά δούλεψαν με το ζυμάρι.
Υπήρχε ποικιλία αποτελεσμάτων;	Όλα.	Το κάθε παιδί έφτιαξε το δικό του φρούτο.
Μέσα από τη δραστηριότητα τα παιδιά εκφράστηκαν;	Όλα.	Τα παιδιά εξέφρασαν τις προτιμήσεις τους και τις μετέφεραν στην κατασκευή τους.
Η δραστηριότητα ήταν διαθεματική;	Όλα.	Ήταν επειδή είχαν προηγηθεί κι άλλες δραστηριότητες με φρούτα.
Η δραστηριότητα ήταν πρωτότυπη;	Όλα.	Ναι. Τα παιδιά δεν είχαν ασχοληθεί ξανά με ζυμάρι.
<u>Ειδικά Ερωτήματα</u>		
Μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε	Όλα.	Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός
Η παρουσίαση ήταν πλήρης ή ελλιπής;	Όλα.	Η παρουσίαση ήταν πλήρης και τα παιδιά κατανόησαν απόλυτα το τι έπρεπε να κάνουν.
Τα συμπληρωματικά-δευτερεύοντα υλικά βοήθησαν στη		Δεν υπήρχαν.

διεκπεραίωση της δραστηριότητας;		
Τα δευτερεύοντα υλικά ήταν περιττά, λίγα ή αρκετά;		Δεν υπήρχαν.
Η προηγούμενη δραστηριότητα βοήθησε;	Όλα.	Η προηγούμενη δραστηριότητα στο ότι είχαν δει τα παιδιά τα φρούτα και έτσι ήξεραν τι να φτιάξουν και πως.
Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά ή αρνητικά;	Όλα.	Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά επειδή υπήρχε ενθουσιασμός εκ μέρους τους.
Οι συνήθειες των παιδιών του νηπιαγωγείου(αν υπήρχαν), επηρέασαν τη δραστηριότητα;		Δεν την επηρέασαν.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Εικόνα 22: Φτιάχνοντας το ζυμαρί

Εικόνα 23: Τρώμε τα ζυμαρένια φρούτα που φτιάξαμε

Εικόνα 24: Τρώγοντας τα ζυμαρένια φρούτα

8^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Εικαστικά

ΣΤΟΧΟΣ: Να φτιάξουν τα παιδιά τη σφραγίδα τους με το δικό τους φρούτο.

ΜΕΘΟΔΟΣ: καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

ΥΛΙΚΑ: διάφορα σκληρά φρούτα, πλαστικό μαχαίρι, χαρτί Α4, πλαστικό χρώμα

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Τα παιδιά χρειάζονται τη σφραγίδα τους για να υπογράψουν τις ζωγραφιές τους.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Δίνονται στα παιδιά φρούτα και μαχαίρια και αφού έχουν δει κάποια φρούτα, καλούνται να τα χαράξουν επάνω στο φρούτο που έχουν διαλέξει και έχουν κόψει από πριν στη μέση. Αφού χαράξουν το φρούτο κόβουν το γύρω-γύρω που περισσεύει και αφήνουν στο κέντρο το φρούτο της αρεσκείας τους. Έπειτα το βάφουν με τα χρώματα που θέλουν και κάνουν τυπώματα στο χαρτί.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 8^{ΗΣ} ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

<u>Γενικά Ερωτήματα</u>	<u>Αριθμός Παιδιών</u>	<u>Σχόλια-Αντιδράσεις Παιδιών</u>
Η δραστηριότητα ήταν ελκυστική;	Όλα.	Ήταν ελκυστική και άρεσε πολύ στα παιδιά η ιδέα της σφραγίδας.
Η δραστηριότητα ήταν γόνιμη;	Όλα.	Ναι. Τα παιδιά έμαθαν να φτιάχνουν σφραγίδες και να τυπώνουν πάνω στο χαρτί με αυτές.
Υπήρχε ποικιλία αποτελεσμάτων;	Όλα.	Υπήρχε. Το κάθε παιδί έφτιαξε το σχέδιο που του άρεσε περισσότερο.
Μέσα από τη δραστηριότητα τα παιδιά εκφράστηκαν;	Όλα.	Ναι.
Η δραστηριότητα ήταν διαθεματική;	Όλα.	Σχετικά ναι, επειδή και οι προηγούμενες δραστηριότητες είχαν ως θέμα τους τα φρούτα.
Η δραστηριότητα ήταν πρωτότυπη;	Όλα.	Ναι. Τα παιδιά δεν είχαν ξαναφτιάξει σφραγίδες.
<u>Ειδικά Ερωτήματα</u>		
Μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε	Όλα.	Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός
Η παρουσίαση ήταν πλήρης ή ελλιπής;	Όλα.	Η παρουσίαση ήταν πλήρης.

Τα συμπληρωματικά-δευτερεύοντα υλικά βοήθησαν στη διεκπεραίωση της δραστηριότητας;		Δεν υπήρχαν.
Τα δευτερεύοντα υλικά ήταν περιττά, λίγα ή αρκετά;		Δεν υπήρχαν.
Η προηγούμενη δραστηριότητα βοήθησε;	Όλα.	Ναι, γιατί έδειξε στα παιδιά το σχήμα των φρούτων πάνω στο οποίο βασίστηκαν για να φτιάξουν σφραγίδες.
Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά ή αρνητικά;	Όλα.	Λειτούργησαν θετικά.
Οι συνήθειες των παιδιών του νηπιαγωγείου(αν υπήρχαν), επηρέασαν τη δραστηριότητα;		Δεν επηρεάστηκε η δραστηριότητα από κάτι.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Εικόνα 25: Φτιάχνοντας τις σφραγίδες

Εικόνα 26: Κάνουμε τυπώματα επάνω στο γαρτί

Εικόνα 27: Κάνουμε τυπώματα πάνω στο γαρτί

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Εικόνα 28: Τυπώματα των παιδιών πάνω σε χαρτί

9^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Εικαστικά-Κουκλοθέατρο

ΣΤΟΧΟΣ: Να χρησιμοποιήσουν τα παιδιά διάφορα υλικά για να κατασκευάσουν κούκλες, με τις οποίες έπειτα θα παίξουν ένα δικό τους έργο.

ΜΕΘΟΔΟΣ: καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

ΥΛΙΚΑ: χάρτινα πιάτα, νήματα, μαρκαδόροι

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Κατασκευή κούκλων για το κουκλοθέατρο

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Δίνεται στα παιδιά ένα χάρτινο πιάτο. Τα παιδιά επάνω στο πιάτο μπορούν να ζωγραφίσουν το πρόσωπο. Το πιάτο θα στηριχθεί πάνω σε καλαμάκι για σουβλάκι και πάνω του θα κολλήσουν νήματα για μαλλιά.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 9^{ΗΣ} ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

<u>Γενικά Ερωτήματα</u>	<u>Αριθμός Παιδιών</u>	<u>Σχόλια-Αντιδράσεις Παιδιών</u>
Η δραστηριότητα ήταν ελκυστική;	Όλα.	Ναι.
Η δραστηριότητα ήταν γόνιμη;	Όλα.	Τα παιδιά είχαν ξανακάνει κούκλες σε πιάτο.
Υπήρχε ποικιλία αποτελεσμάτων;	Όλα.	Υπήρχε ποικιλία ως προς την απεικόνιση των προσώπων.
Μέσα από τη δραστηριότητα τα παιδιά εκφράστηκαν;	Όλα.	Πιστεύω πως ναι.
Η δραστηριότητα ήταν διαθεματική;		Όχι. Απλά ήθελα να εισάγω και μια τέτοια δραστηριότητα στο ολόημερο τμήμα για να δω πως θα λειτουργήσει.
Η δραστηριότητα ήταν πρωτότυπη;	Λίγα.	Όχι, επειδή τα παιδιά είχαν ξανακάνει κούκλες σε χάρτινο πιάτο.
<u>Ειδικά Ερωτήματα</u>		
Μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε	Όλα.	Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός
Η παρουσίαση ήταν πλήρης ή ελλιπής;	Όλα.	Η παρουσίαση που έγινε στα παιδιά ήταν πλήρης.
Τα συμπληρωματικά-δευτερεύοντα υλικά βοήθησαν στη		Δεν υπήρχαν δευτερεύοντα υλικά.

διεκπεραίωση της δραστηριότητας;		
Τα δευτερεύοντα υλικά ήταν περιττά, λίγα ή αρκετά;		Δεν υπήρχαν δευτερεύοντα υλικά.
Η προηγούμενη δραστηριότητα βοήθησε;	Λίγα.	Δεν είχαν σχέση μεταξύ τους οι δύο δραστηριότητες.
Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά ή αρνητικά;	Όλα.	Οι αντιδράσεις λειτούργησαν θετικά, παρόλο που πίστευα πως όχι, επειδή είχαν κάνει στο παρελθόν παρόμοια δραστηριότητα.
Οι συνήθειες των παιδιών του νηπιαγωγείου(αν υπήρχαν), επηρέασαν τη δραστηριότητα;		Δεν επηρέασαν τη δραστηριότητα.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Εικόνα 29: Κατασκευάζοντας την κούκλα

Εικόνα 30: Δείχνουμε τις κούκλες μας

Εικόνα 31: Παίζοντας με τις κούκλες

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Εικόνα 32: Κούκλα που κατασκεύασε ένα από τα παιδιά

10^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Εικαστικά

ΣΤΟΧΟΣ: Να χρησιμοποιήσουν τα παιδιά μαρκαδόρους για να ζωγραφίσουν κάτι αναμνηστικό, για τα παιδιά που θα πάνε τον επόμενο χρόνο στο νηπιαγωγείο.

ΜΕΘΟΔΟΣ: καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός

ΥΛΙΚΑ: μαρκαδόροι, χαρτί του μέτρου

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Να ζωγραφίσουν κάτι αναμνηστικό, για τα παιδιά που θα πάνε τον επόμενο χρόνο στο νηπιαγωγείο.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Δίνουμε στα παιδιά χαρτί του μέτρου και μαρκαδόρους για να κάνουν μια ομαδική εργασία ως καλωσόρισμα των επόμενων παιδιών.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ 10^{ΗΣ} ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

<u>Γενικά Ερωτήματα</u>	<u>Αριθμός Παιδιών</u>	<u>Σχόλια-Αντιδράσεις Παιδιών</u>
Η δραστηριότητα ήταν ελκυστική;	Όλα.	Ήταν. Άρεσε πολύ στα παιδιά το να αφήσουν πίσω ένα έργο που θα το βρουν ως καλωσόρισμα τα νέα παιδιά.
Η δραστηριότητα ήταν γόνιμη;	Όλα.	Ήταν γόνιμη. Τα παιδιά δούλεψαν ομαδικά και το καθένα απεικόνισε ότι ήθελε να δείξει από το νηπιαγωγείο στα επόμενα παιδιά.
Υπήρχε ποικιλία αποτελεσμάτων;	Όλα.	Υπήρχε ποικιλία σε μια ομαδική δουλειά.
Μέσα από τη δραστηριότητα τα παιδιά εκφράστηκαν;	Όλα.	Εκφράστηκαν. Έδειξαν αυτό που τους άρεσε περισσότερο από μια χρονιά στο νηπιαγωγείο.
Η δραστηριότητα ήταν διαθεματική;		Όχι.
Η δραστηριότητα ήταν πρωτότυπη;	Όλα.	Όχι ως προς την ομαδικότητα. Ναι ως προς την απεικόνιση των εντυπώσεων τους από όλη τη χρονιά.
<u>Ειδικά Ερωτήματα</u>		
Μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε	Όλα.	Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός
Η παρουσίαση ήταν πλήρης ή ελλιπής;	Όλα.	Η παρουσίαση ήταν πλήρης.

Τα συμπληρωματικά-δευτερεύοντα υλικά βοήθησαν στη διεκπεραίωση της δραστηριότητας;		Δεν υπήρχαν.
Τα δευτερεύοντα υλικά ήταν περιττά, λίγα ή αρκετά;		Δεν υπήρχαν.
Η προηγούμενη δραστηριότητα βοήθησε;		Όχι επειδή δεν σχετιζόταν μεταξύ τους.
Οι αντιδράσεις των παιδιών λειτούργησαν θετικά ή αρνητικά;	Όλα.	Τα παιδιά ήθελαν πολύ να δείξουν στα επόμενα τι τους άρεσε περισσότερο.
Οι συνήθειες των παιδιών του νηπιαγωγείου(αν υπήρχαν), επηρέασαν τη δραστηριότητα;		Δεν υπάρχουν συγκεκριμένες συνήθειες στο νηπιαγωγείο.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

***Εικόνα 33: Κατασκευάζοντας το αναμνηστικό δώρο για τα επόμενα
παιδιά του νηπιαγωγείου***

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μετά από την έρευνα που έκανα στο νηπιαγωγείο με τα ερωτηματολόγια συνειδητοποίησα πως όλα τα γνωστικά αντικείμενα δεν είναι κατάλληλα για να διδαχθούν στο απογευματινό πρόγραμμα. Τα παιδιά χρειάζονται ξεκούραστα γνωστικά αντικείμενα, όπως:

- Εικαστικά,
- Μουσική,
- Κουκλοθέατρο,
- Θεατρικό Παιχνίδι,
- Δραματοποίηση, κλπ.

Τα γνωστικά αντικείμενα αυτά είναι κατάλληλα επειδή δεν τα πιέζουν να μάθουν, αλλά τα κάνουν να διασκεδάσουν και να ψυχαγωγηθούν. Η πλειοψηφία των νηπιαγωγών ευτυχώς ακολουθεί αυτή τη γραμμή εργασιών και δεν κουράζουν τα παιδιά με δύσκολα γνωστικά αντικείμενα, όπως Γεωγραφία, Γραφή, κλπ. Οι παιδαγωγοί από το παρελθόν πρότειναν και τα Εικαστικά ως μέσο διαπαιδαγώγησης των παιδιών, αλλά όχι σε μεγάλο βαθμό.

Από τα ερωτηματολόγια προέκυψε ότι οι νηπιαγωγοί κάνουν αρκετές δραστηριότητες Εικαστικών στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο, τις οποίες συνδυάζουν και με άλλα γνωστικά αντικείμενα, έτσι ώστε να ενισχύσουν και τη διαθεματικότητα. Εικαστικά βέβαια δεν γίνονται μόνο τις απογευματινές ώρες, αλλά πιστεύω και είναι αποτέλεσμα και των ερωτηματολογίων, πως είναι προτιμότερο να γίνονται τότε ως αποτέλεσμα αυτών που διδάσκονται τις πρωινές ώρες.

Κάποιες από τις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν ήταν διαθεματικές, πρωτότυπες και ελκυστικές για τα παιδιά. Οι δραστηριότητες που οργανώθηκαν έγιναν με στόχο να ψυχαγωγηθούν και να χαλαρώσουν τα παιδιά, όπως επίσης και για να κατανοήσουν όλοι

τη σημασία των Εικαστικών τις απογευματινές ώρες, κατά τις οποίες τα παιδιά είναι αρκετά κουρασμένα από την πίεση όλης της ημέρας.

Οι δραστηριότητες που έγιναν στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο ήταν όλες δραστηριότητες Εικαστικών (επειδή έχουμε ασχοληθεί μόνο με τα Εικαστικά) και τα παιδιά το διασκέδασαν πολύ. Η αφόρμηση που είχαμε για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων (πάρτι για τη γιορτή των φίλων μας) ενθουσίασε πολύ τα παιδιά, τα οποία αντεπεξήλθαν πολύ καλά στη διεξαγωγή όλων των δραστηριοτήτων.

Η δική μου άποψη είναι πως το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο δεν προσφέρεται μόνο για τη φύλαξη των παιδιών, όπως πολλοί πιστεύουν, αλλά συνεισφέρει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, καθώς τους δίνεται η ευκαιρία να επεξεργαστούν πολλά περισσότερα πράγματα, από ότι στο κλασικό νηπιαγωγείο.

Στο Ολοήμερο νηπιαγωγείο οι νηπιαγωγοί πρέπει να είναι πολύ προσεκτικές σε ότι αφορά τις δραστηριότητες που υλοποιούν και τα γνωστικά αντικείμενα που επιλέγουν κάθε φορά. Τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν το πρωί, οπότε και γίνονται οι δύσκολες δραστηριότητες και να ξεκουράζονται το μεσημέρι τρώγοντας, ξαπλώνοντας και ασχολούμενα με εύκολες δραστηριότητες.

Ένα από τα γνωστικά αντικείμενα που βοηθούν τα παιδιά να ξεκουραστούν είναι τα Εικαστικά, τα οποία βοηθούν τα νήπια να αποσυμπιέσουν την εσωτερικότητά τους, να χαλαρώσουν με κάτι δημιουργικό, να χρησιμοποιήσουν τα χέρια τους, να εξασκήσουν τη λεπτή τους κινητικότητα, να αναπτύξουν τη φαντασία τους, τη δημιουργικότητα τους, να γνωρίσουν διάφορα υλικά, τα βοηθούν να εκφράζονται, να αποβάλλουν την ένταση της ημέρας, εξωτερικεύουν τον εσωτερικό τους κόσμο, απελευθερώνουν τα συναισθήματά τους μέσω της αυθόρμητης και πηγαίας έκφρασης, να βλέπουν ότι καταφέρνουν να κάνουν κάτι, ξεκουράζουν τα παιδιά, τους δημιουργούν το αίσθημα της

αυτοπεποίθησης αφού βλέπουν ότι καταφέρνουν να κάνουν κάτι μόνα τους.

Υπάρχουν κάποιες τεχνικές των Εικαστικών οι οποίες είναι πολύ ευχάριστες προς χρήση από τα παιδιά στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο και οι νηπιαγωγοί θα πρέπει να τις εφαρμόζουν:

- Η τεχνική του κολλάζ, όπου τα παιδιά μπορούν να συνθέτουν χαρτόνια ή άχρηστα υλικά, όπως περιοδικά, κουμπιά, νήματα, παλιά υφάσματα, πλαστικά, κλπ.
- Η τεχνική με τα νεροχρώματα και τα καλαμάκια, με χρώμα πάνω σε χαρτί του μέτρου, όπου τα παιδιά θα φυσούν για να αναμίξουν χρώματα και να κάνουν αισθητικά ωραία σχέδια.
- Το καβαλέτο, όπου τα παιδιά μπορούν να βάλουν τον εαυτό τους στη θέση ενός ζωγράφου και να φτιάξουν ένα πολύ ωραίο πίνακα για τη διακόσμηση της τάξης τους.
- Με πηλό, τον οποίο μπορούν να πλάσουν και να δώσουν όποια μορφή θέλουν. Τον πηλό έπειτα μπορούν να τον ψήσουν και να τον χρωματίσουν. Αυτό μπορεί να σταθεί και ως αφορμή για άλλα γνωστικά αντικείμενα, τα οποία μπορούν να διδαχτούν το επόμενο πρωί (Φυσικές Επιστήμες, κλπ.)
- Με τυπώματα, που μία ίδια δραστηριότητα έγινε και στο νηπιαγωγείο του Πτελεού. Στα παιδιά αρέσει να δίνουν σχήμα σε διάφορα φρούτα και έπειτα με τέμπερες να τυπώνουν τα σχέδια τους στο χαρτί.
- Μια ωραία δραστηριότητα που μπορεί να γίνει (όχι όμως συχνά) είναι η εικονογράφηση ιστοριών. Αφού διαβάσει η νηπιαγωγός ένα παραμύθι χωρίς να έχει δείξει τις εικόνες μπορεί να ζητήσει από τα παιδιά να εικονογραφήσουν το παραμύθι που τους διάβασε, αναθέτοντας σε κάθε παιδί μια διαφορετική σκηνή.

- Επίσης τα παιδιά μπορούν να ασχοληθούν με κατασκευές για τις οποίες θα χρησιμοποιήσουν ψαλίδια και διάφορα άχρηστα υλικά, για να φτιάξουν κάτι μεγάλο, όπως επίσης και με το ελεύθερο σχέδιο.

Τα παιδιά τις απογευματινές ώρες μπορούν να ασχοληθούν με ποικίλες δραστηριότητες Εικαστικών είτε ομαδικά, είτε ατομικά. Πιστεύω πως πρέπει να υπάρχουν και οι δύο μορφές εργασίας, ώστε τα παιδιά να μπορούν να συνεργάζονται, αλλά και να εκφράζονται το κάθε ένα μόνο του.

Γενικότερα, όπως προκύπτει από τα ερωτηματολόγια και την έρευνα που έγινε, τα Εικαστικά είναι ένα από τα καταλληλότερα γνωστικά αντικείμενα που μπορούν να διδαχτούν στο Ολοήμερο νηπιαγωγείο, αφού είναι πιο κοντά σε ότι προτείνεται από το γενικότερο πρόγραμμα (φαγητό, χαλάρωση, ύπνος), το προτείνουν όλες οι νηπιαγωγοί και από την έρευνα προέκυψε ότι και τα παιδιά το προτιμούν και μπορούν να αντεπεξέλθουν με πολύ μεγάλη επιτυχία και όμορφα αποτελέσματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✓ Houssaye, J. (επιμ.)(2000). Δεκαπέντε Παιδαγωγοί Σταθμοί στην Ιστορία της Παιδαγωγικής Σκέψης. Αθήνα: Μεταίχμιο
- ✓ Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο(2002). Υ.Π.Ε.Π.Θ., Αθήνα
- ✓ Κακανά, Δ. (1994). Θεωρία και Μεθοδολογία Δραστηριοτήτων Νηπιαγωγείου. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αφών Κυριακίδη
- ✓ Κιτσαράς, Γ.(1991). Εισαγωγή στην Προσχολική Παιδαγωγική, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- ✓ Κοσμά, Α.(1975). Ιστορία Προσχολικής Αγωγής. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις: δεν αναγράφονται
- ✓ Κωνσταντινίδου, Β. & Ματθαίου, Σ., & Χαβιάρης, Π. (1997). Ταξιδεύοντας και Δημιουργώντας: Μουσική, Θέατρο, Εικαστικά, Λογοτεχνία, Παιχνίδι, Φαντασία, Έκφραση. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- ✓ Μαγουλιώτης, Α. Ν. (2002). Εικαστικές δημιουργίες Ι: Μέσα από την παρατήρηση. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη
- ✓ Ντολιοπούλου, Ε., (2000). Σύγχρονα Προγράμματα για παιδιά Προσχολικής Ηλικίας. Αθήνα: Γεώργιος Δαρδανός: τυπωθήτω
- ✓ Μιχαλοπούλου, Κ., & Χιωτάκη, Ε.(2001). Δραστηριότητες για την Ανακάλυψη και Κατανόηση του Περιβάλλοντος στην Προσχολική Ηλικία. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη
- ✓ Πιπεράκης, Στ., (επιμ.)(2002). Τροφή, Διατροφή, Ανατροφή: Οι διατροφικές συνήθειες: Ενημέρωση, Εκπαίδευση, Τρόπος Ζωής, Αθήνα: Γεώργιος Δαρδανός: τυπωθήτω
- ✓ Ντολιοπούλου, Ε., (2003)(επιμ.). Το ολοήμερο νηπιαγωγείο στην Ελλάδα και σε 12 άλλες χώρες. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- ✓ Παπανικολάου, Ρ., (1999). Οργάνωση και Διαμόρφωση του Χώρου στο Νηπιαγωγείο. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη
- ✓ Pronin – Fromberg, D., (2000). Το ολοήμερο νηπιαγωγείο: Σχεδιασμός και Πρακτικές ενός διεπιστημονικού προγράμματος. Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας
- ✓ www.esoterica.gr/forums/topic.asp?
- ✓ [www.pella.sch.gr/1 grpe.pel.sch.gr/print.php?sid](http://www.pella.sch.gr/1_grpe.pel.sch.gr/print.php?sid), Αντώνης Παππού, Σχολικός Σύμβουλος 1^{ης} περιφέρειας Δ. Ε. Ν. Πέλλας.
- ✓ www.pi-schools.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Παρακαλώ διαβάστε προσεκτικά το παρακάτω ερωτηματολόγιο και συμπληρώστε τις απαντήσεις σας.

ΕΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

1. Σπουδές: Νηπιαγωγός 2 έτη 4 έτη Εξομοίωση
Μετεκπαίδευση

Διδακτορικό Άλλες σπουδές:
Ξένες γλώσσες:

2. Με ποιες δραστηριότητες ασχολούνται τα παιδιά στο νηπιαγωγείο και ιδιαίτερα στο ολοήμερο (στις ώρες μεταξύ 12:15-15:45); Δικαιολογήστε το.

3. Στο νηπιαγωγείο σας οργανώνεται δραστηριότητες των Εικαστικών;

3.1. Ναι

3.2. Όχι

3.3. Αν απαντήσατε Ναι δικαιολογήστε ποια χρονική στιγμή και για ποιο λόγο επιλέγετε να κάνετε Εικαστικά εκείνη την ώρα;

4. Συνδέετε τα Εικαστικά με άλλα γνωστικά αντικείμενα;

4.1. Ναι

4.2. Όχι

4.3. Αν απαντήσατε Ναι, δικαιολογήστε αν υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ των γνωστικών αντικειμένων που διδάσκετε στο νηπιαγωγείο;

5. Πιστεύετε ότι τα Εικαστικά ευνοούνται περισσότερο:

5.1. Το πρωί

5.2. Το μεσημέρι

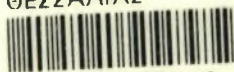
5.3. Δικαιολογήστε την άποψή σας.

6. Τι ρόλο πιστεύετε ότι παίζουν τα Εικαστικά στο νηπιαγωγείο;

7. Μπορείτε να αναφέρετε κάποιες δραστηριότητες των Εικαστικών για τις απογευματινές ώρες στο νηπιαγωγείο.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000085016